

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Grabner

**Teorija predstavnštva in selekcija kandidatov za volitve
(primer Socialnih demokratov)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Grabner

Mentorica: izr. prof. dr. Alenka Krašovec

**Teorija predstavništva in selekcija kandidatov za volitve
(primer Socialnih demokratov)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

*Daleč stran, tam pod oblaki,
se skrivajo moji najvišji cilji – morda jih nikoli ne bom dosegla,
a vseeno lahko občudujem njihovo lepoto in verjamem vanje.
(Louisa May Alcott)*

**Rada bi se zahvalila mentorici izr. prof. dr. Alenki Krašovec
za strokovno pomoč in nasvete pri nastajanju tega
diplomskega dela, ki ga...**

... posvečam svojim staršem in sestri.

Teorija predstavništva in selekcija kandidatov za volitve (primer Socialnih demokratov)

Predstavniško telo se povezuje s konceptom posredne demokracije. Sestavljeno je iz poslancev, ki so s strani volivcev izvoljeni na parlamentarnih volitvah. Po teoriji predstavništva naj bi struktura predstavniškega telesa odsevala značilnosti celotnega ljudstva oziroma predstavljala repliko v miniaturi obliki. Pri dejanskem zagotavljanju teorije predstavništva igrajo pomembno vlogo politične stranke, saj predstavljajo institucijo, ki z naborom različnih meril selekcioniira kandidate, ki se bodo uvrstili na kandidatne liste. Vsebina diplomskega dela temelji na raziskovalnem vprašanju, ali lahko s teorijo predstavništva pojasnimo predvolilne znotraj strankarske procese. Preverjanje hipoteze se konkretno navezuje na parlamentarne volitve, katerih glasovanje je bilo izvedeno septembra leta 2008 in na primer kandidatne liste stranke Socialni demokrati, ki so na teh volitvah dobili večino sedežev v Državnem zboru Republike Slovenije. Ker je meril s katerimi bi lahko preverjali ali teorija predstavništva vzdrži v izbranem primeru veliko, gre v empiričnem delu za analizo spolne, starostne in izobrazbene strukture kandidatne liste in slovenskega prebivalstva v letu 2008.

Ključne besede: predstavništvo, volitve, politične stranke, selekcioniranje kandidatov.

Representation theory and candidate selection for elections (example of Social democrates)

The representative body is associated with the concept of indirect democracy. Its main parts are the members of parliament which are elected by the voters at the parliamentary elections. The representation theory claims that the structure of the representative body represents the characteristics of the entire population respectively is actually a miniature replica of it. When it comes to ensuring the representation theory, political parties have a major role as they represent an institution which through a number of different criteria selects candidates that will be part of the candidate lists. The contents of the degree are based on the question, if representation theory can explain processes that occur in political parties before elections. The hypothesis is related to the parliamentary elections that took place in September 2008 and to the example of a candidate list for a political party called Social democrates which received a majority of seats in the National Assembly of the Republic of Slovenia. Because a lot of characteristics, with which we could find out if the representation theory is relevant for the selected example, actually exist, I decided to include in the empirical part an analysis of a gender, age and education structure of the candidate list and the Slovenian population in the year 2008.

Key words: representation, elections, political parties, candidate selection.

VSEBINSKO KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI DEL	9
	2.1 CILJ IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA.....	9
	2.2 HIPOTEZA.....	10
	2.3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	11
3	TEORETIČNA IZHODIŠČA	12
	3.1 POJEM IN OBLIKE PREDSTAVNIŠTVA	12
	3.2 TEORIJA PREDSTAVNIŠTVA.....	13
	3.3 ZGODOVINSKI POJAV PREDSTAVNIŠTVA.....	15
	3.3.1 Prvotne oblike.....	15
	3.3.2 Opredelitve predstavništva v politični teoriji	16
	3.4 MODELI PREDSTAVNIŠTVA	16
	3.5 VOLITVE.....	18
	3.6 SELEKCIONIRANJE KANDIDATOV V POLITIČNIH STRANKAH.....	19
	3.6.1 Postopek selekcioniranja	19
	3.6.2 Omejitve pri procesu selekcioniranja kandidatov	22
4	EMPIRIČNA ANALIZA	23
	4.1 NORMATIVNA UREDITEV POSTOPKA SELEKCIONIRANJA.....	24
	4.2 POSTOPEK SELEKCIONIRANJA KANDIDATOV ZNOTRAJ STRANKE SOCIALNI DEMOKRATI	25
	4.3 SPOLNA STRUKTURA.....	27
	4.3.1 Metodološka pojasnila.....	27
	4.3.2 Spolna struktura prebivalstva v Sloveniji.....	27
	4.3.3 Spolna struktura kandidatov na listi Socialni demokrati.....	28
	4.3.4 Primerjalna analiza spolne strukture med Slovenijo in kandidatno listo.....	28
	4.4 STAROSTNA STRUKTURA.....	29
	4.4.1 Metodološka pojasnila.....	29
	4.4.2 Analiza starostne strukture slovenskega prebivalstva	30

4.4.3	Analiza starostne strukture kandidatov Socialnih demokratov	30
4.4.4	Primerjalna analiza starostne strukture med Slovenijo in kandidatno listo...	31
4.5	ANALIZA IZOBRAZBENE STRUKTURE	32
4.5.1	Metodološka pojasnila.....	32
4.5.2	Analiza izobrazbene strukture slovenskega prebivalstva	33
4.5.3	Analiza izobrazbene strukture kandidatov Socialnih demokratov	33
4.5.4	Primerjalna analiza izobrazbene strukture.....	35
5	SKLEP	36
6	LITERATURA	38
7	PRILOGE.....	41
	Priloga A: Intervju s predstavnico Socialnih demokratov, gospo Angelo Murko Pleš	41
	Priloga B: Kandidatna lista Socialnih demokratov.....	48

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Proces selekcije kandidatov za volitve.....	21
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Spolna struktura prebivalstva	27
Tabela 4.2: Spolna struktura kandidatov na kandidatni listi	28
Tabela 4.3: Starostna struktura slovenskega prebivalstva.....	30
Tabela 4.4: Pregled starostne strukture kandidatov na kandidatni listi Socialnih demokratov	31
Tabela 4.5: Odgovori na zastavljeno anketno vprašanje	33
Tabela 4.6: Analiza izobrazbene strukture na kandidatni listi Socialnih Demokratov ..	34
Tabela 5.1: Ugotovitve glede postavljenih indikatorjev.....	36

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Odstotek žensk in moških v Sloveniji in na kandidatni listi	28
Graf 4.2: Razmerje v starostnih skupinah med prebivalstvom Slovenije in kandidatno listo (v %)	32
Graf 4.3: Odstotek izobrazbenih skupin slovenskega prebivalstva in na kandidatni listi	35

1 UVOD

Sodobni parlamenti so predstavniki ljudstva, zato se pričakuje, da bodo v svoji strukturi odsevali značilnosti prebivalstva, vendar v miniaturni obliki. S parlamentarnimi volitvami v državi je kandidatom, ki so prejeli največ glasov s strani volivcev, podeljen poslanski mandat v predstavniškem oziroma zakonodajnem telesu. V Sloveniji se ta institucija imenuje Državni zbor Republike Slovenije.

Znotraj procesa volitev, natančneje v času pred kampanjo in izvedbo glasovanj na voliščih, ne smemo zanemariti pomembne vloge, ki jo sama pripisujem političnim strankam. Politična stranka predstavlja institucijo, ki odloča o tem, kateri kandidati se bodo uvrstili na kandidatno listo. Končni cilj vsake stranke je namreč prevzeti oblast in uveljaviti svoje interese na širši, nacionalni ravni, pri čemer pa za prevzem oblasti oziroma vstop v parlament ni dovolj samo dober program v izhodišču, pač pa tudi kvaliteten nabor kandidatov, uvrščenih na kandidatno listo. To lahko povežemo s tezo, da izbor določenega kandidata pomembno učinkuje na uspeh ali neuspeh stranke, ki ga bo le-ta dosegla na volitvah (Krašovec 2007, 126).

V empiričnem delu diplomskega dela je zajet primer zadnjih državnozbornih volitev 2008. Vprašanje ali stranka pri naboru kandidatov upošteva značilnosti družbe, se raziskuje na konkretnem primeru politične stranke Socialni demokrati. Za omenjeno politično stranko sem se odločila iz razloga, ker je na parlamentarnih volitvah leta 2008 dobila največ sedežev v Državnem zboru Republike Slovenije.

Struktura diplomskega dela je v glavnem razdeljena na uvod, metodološki del, teoretična izhodišča, empirično analizo in sklep, znotraj teh poglavij pa se vsebina členi še na posamezna podpoglavja. V metodološkem delu je najprej opredeljen cilj in pomen diplomskega dela, za tem pa sledi na teoriji utemeljena hipoteza, ki je vodilo celotnega raziskovanja. Poleg tega je v metodološkem poglavju opisan tudi nabor in relevantnost uporabljenih raziskovalnih metod in tehnik. Sledi teoretično poglavje o predstavništvu, volitvah ter znotraj strankarskem procesu selekcije kandidatov. V empiričnem delu je predstavljena študija konkretnega primera. Analizirana je kandidatna lista parlamentarne stranke Socialni demokrati, ki so jo določili za državnozbornske volitve leta 2008 in pa struktura slovenske družbe v takratnem obdobju. Analiza je izvedena na

podlagi treh kriterijev, s katerimi se preverja postavljena hipoteza. V zaključku sledi sinteza in primerjava ugotovitev s teoretičnimi izhodišči ter obrazložitev odločitve o hipotezi.

2 METODOLOŠKI DEL

2.1 CILJ IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, ali lahko s teorijo predstavnštva pojasnimo predvolilne znotraj strankarske procese. Z notranjimi procesi na tem mestu mislim na selekcijo kandidatov za parlamentarne volitve. Glede na to, da naj bi predstavnško telo odsevalo strukturo volilne baze, je moj namen v diplomskem delu raziskati, ali so kandidati Socialnih demokratov v spolnih, starostnih in izobrazbenih značilnostih predstavljali mikrokozmos populacije k čemur naj bi težila ideja demografskega predstavnštva.

Teorija predstavnštva je v literaturi obravnavana v smislu, da naj bi predstavnško telo predstavljalo ljudstvo v celoti in odsevalo značilnosti celotnega prebivalstva oziroma volivcev (Judge 2005, 21; Pitkin 1972, 60-87). Pomen tega diplomskega dela vidim v tem, da ne gre za preverjanje ali predstavnško telo v Sloveniji odraža značilnosti slovenske populacije, pač pa mi bo ta teorija služila kot analogija lastnemu raziskovanju. Sicer se večina literature o teoriji predstavnštva nanaša na obdobje po volitvah, v diplomskem delu pa bo moje raziskovanje usmerjeno v predvolilni proces selekcije kandidatov. Če kandidatne liste političnih strank ne odražajo principa odsevanja družbe, potem je manjša verjetnost, da bi se to lahko doseglo tudi v izvoljenem telesu.

Pomen tematike tega diplomskega dela vidim tudi v dejstvu, da pri nas obstaja razmeroma malo analiz o selekcijiranju kandidatov, zato se mi zdi zanimivo preverjati teorijo predstavnštva oziroma demografski model predstavnštva na konkretnem primeru selekcijiranih kandidatov stranke Socialni demokrati.

2.2 HIPOTEZA

Raziskavo sem zastavila na način zasledovanja hipoteze postavljene na podlagi teorije predstavništva, ki pravi, da naj bi predstavniško telo v svoji strukturi odražalo strukturo volilne baze in da naj bi bil zakonodajalec replika celotnega naroda (Judge 2005, 21; Pitkin 1972, 60-87). Skozi moderno predstavniško demokracijo je to osrednji način posredne nadomestitve celote in volitve kot način izbire poslancev tako predstavljajo bolj ali manj primeren način kako izbrati ustrezen vzorec, ki predstavlja ljudstvo v celoti (Pitkin 1972, 74). Obstaja razmislek, ali politična stranka s postavljenimi merili selekcioniranja kandidatov sploh teži k temu, da bi izbrani kandidati odražali spolno, starostno in izobrazbeno strukturo prebivalstva, saj politične stranke navadno same z notranjimi pravili določajo merila za postopek selekcioniranja kandidatov (Krašovec 2007, 113). Raziskovanje sloni na preverjanju demografskega modela predstavništva, kjer gre za predstavništvo družbene podobe oziroma mikrokozmosa populacije (Norris in Lovenduski 1993, 373).

Postavljena hipoteza se glasi: *Stranka pri naboru kandidatov upošteva značilnosti družbe, zato na kandidatne liste uvrsti tiste, ki odsevajo spolno, starostno in izobrazbeno strukturo družbe.*

Pri selekcioniranju se postavlja dilema glede meril in kriterijev, ki jih bo določena stranka upoštevala pri izbiranju kandidatov. Vprašanje je, katere so tiste značilnosti, ki so relevantne, da bi se s kandidatu povzela kopija originala (Pitkin 1972, 60-87). Merila se lahko razlikujejo tudi glede na krog izbiranja kandidatov v stranki. V prvem krogu stranke določijo širši nabor kandidatov, katere lahko izberejo na podlagi meril, ki odražajo demografsko sestavo. Izmed teh morajo kasneje določiti še končne kandidate, kjer pa se lahko pojavijo elitistične težnje selektorjev in imajo prednost kandidati, ki pripadajo višjim slojem družbe.

Ker je tudi meril, s katerimi je mogoče primerjati kandidate s populacijo veliko, sem se odločila, da bom v svojo raziskavo zajela tri indikatorje. Le-te sem določila na podlagi podatkov, ki jih o kandidatih objavlja Državna volilna komisija Republike Slovenije na svojih spletnih straneh. To so (1) spol, (2) starost in (3) izobrazba posameznega kandidata.

2.3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

Ker je za uspešno in učinkovito analizo potrebno k raziskavi pristopiti multimetodsko, sem glede na tematiko izbrala relevanten, dopolnjujoč se nabor raznolikih pristopov. Raziskovalne metode in tehnike sem izbrala na način, ki se mi je zdel najbolj primeren za pridobitev podatkov.

Uporabila sem metodo analize sekundarnih virov. S tem metodološkim pristopom sem pregledala literaturo o teoriji predstavnštva, volitvah in selekcioniranju kandidatov znotraj političnih strank. Poleg teorije sem pregledala še druge dokumente, analize in medijske prispevke povezane z volitvami leta 2008. Analiza sekundarnih virov se mi zdi nujna iz razloga, da lahko sploh razjasnim teoretsko ozadje, poleg tega pa omogoča tudi vpogled drugih avtorjev, ki so se ukvarjali s teorijo predstavnštva in selekcioniranjem kandidatov za volitve.

Za preverjanje postavljene hipoteze na konkretnem primeru sem izbrala študijo primera. Analizirala sem kandidatno listo politične stranke Socialni demokrati, ki so jo oblikovali za državnozborske volitve leta 2008. Značilnosti kandidatov sem primerjala z značilnostmi takratne slovenske družbe.

Pri empirični analizi sem vključila še metodo analize primarnih virov. Analizirala sem Zakon o volitvah v Državni zbor, Statut stranke in pravilnik, ki določa postopek selekcioniranja.

Za pridobitev konkretnih podatkov o tem, kakšna je bila starostna in spolna struktura ter kakšno stopnjo izobrazbe so posedovali kandidati Socialnih demokratov, sem uporabila analizo uradnih statistik. Znotraj tega metodološkega pristopa sem analizirala nabor vseh kandidatov, ki so bili s strani stranke postavljeni na kandidatne liste za državnozborske volitve. Podatke o spolni, starostni in izobrazbeni strukturi celotne liste sem primerjala s podatki takratne slovenske populacije.

Da sem lahko preverila ali so v stranki pri selekcioniranju kandidatov upoštevali strukturo družbe, sem opravila tudi družboslovni intervju. Le-tega sem poskušala dobiti od relevantnega predstavnika stranke. Pripravila sem strukturirani intervju z vnaprej pripravljenimi vprašanji, ki so mi bila v pomoč pri potrditvi oziroma zavrnitvi

postavljene hipoteze, poleg tega pa se mi intervju zdi pomemben, saj sem z njim dobila informacije, ki jih v literaturi in medijskih prispevkih ni mogoče najti.

Analizo sem izvedla s preverjanjem treh indikatorjev: spol, starost in izobrazba. Te lastnosti sem primerjalno preverjala pri kandidatih Socialnih demokratov na eni strani in pri slovenskem prebivalstvu na drugi strani. Za pridobitev čim bolj relevantnih rezultatov, sem vsakega izmed omenjenih indikatorjev razčlenila še na podskupine.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 POJEM IN OBLIKE PREDSTAVNIŠTVA

Beseda predstavništvo izhaja iz latinskega glagola *repraesentare* in pomeni, da se nekoga naredi za prisotnega, čeprav v resnici ni (Brezovšek 2002, 52). Ideja političnega predstavništva predstavlja središče demokratičnih političnih sistemov. Gre za koncept, ki je sam po sebi kompleksne narave, saj se povezuje s politično vedo kot tako na eni strani, na drugi strani pa s politično filozofijo (Norris in Lovenduski 1993, 373) in predstavlja prevladujoči način praktičnega uresničevanja ljudske suverenosti v vseh sodobnih državah (Zajc 2004, 16).

Teorija loči med dvema konceptoma predstavniške demokracije, in sicer med neposredno oziroma direktno demokracijo in posredno oziroma indirektno demokracijo. Pojem neposredne demokracije pomeni tisto obliko v kateri vsi člani politične skupnosti neposredno sodelujejo v procesu oblikovanja politik in se povezuje z demokracijo v klasičnem pojmovanju. Ta oblika demokracije se v praksi pojavlja razmeroma redko, zato prevladuje posredna. Pojem posredne demokracije se navezuje na način delovanja, kjer glavne odločitve sprejemajo osebe, ki so splošno pojmovane kot predstavniki in so izvoljeni na volitvah s strani ljudstva. Teorija opredeljuje takšno demokracijo kot predstavniško demokracijo, katera pa predstavlja tisto obliko, v kateri je državljanom dana možnost, da izvolijo politične predstavnike (Huggins 2002, 164, 166). Spencer (v Antić 1998, 21) pravi, da je posredna demokracija »boljša od katere koli druge«. Označimo jo lahko za veliko praktično pridobitev sodobne družbe, saj se ta oblika demokracije postavlja vedno bolj v ospredje, na drugi strani pa vprašanje neposredne

demokracije izgublja na pomenu. Pri vprašanju posredne demokracije gre za razmišljanje v smeri, kako zagotoviti predstavništvo, ki bo odražalo voljo predstavljenih, torej ljudstva. Na tem mestu gre razmislek predvsem o izboru pooblaščenecv in njihovih lastnostih (Grad 2000, 25; Bučar 1998, 85).

Ker država predstavlja entiteto, ki opravlja specifične funkcije in ima določene potrebe, mora imeti zagotovljeno tudi svoje zastopstvo. V teoriji je takšno telo opredeljeno kot kolegijski organ, katerega namen je predstavljanje ljudi v neki skupnosti in katerega člani praviloma dobijo svoj mandat z izvolitvijo. Na državni ravni se izraz predstavniško telo najpogosteje uporablja za tisto institucijo ali organ države, ki poleg tega, da predstavlja ljudstvo kot celoto, sprejema tudi najpomembnejše odločitve v državi. »Gre torej za organ, ki je oblikovan tako, da predstavlja državljane in je v njem utelešena volja ljudstva kot suverena« (Grad 2000, 73). Predstavniško telo lahko v svoji strukturi pooseblja del, najpogosteje pa kar vse člane te skupnosti in tako govorimo o splošnem predstavniškem telesu, ki ga v sodobnih demokratičnih ureditvah označujejo tudi kot temeljni oziroma najvišji organ državne oblasti. Razmerje oziroma vez med ljudstvom in izvoljenimi predstavniki je v literaturi opredeljeno kot politično predstavništvo (Grad 2000, 25, 73).

In kdo je predstavnik, poslanec, zastopnik ali mandatar? Obstajajo različne definicije in ena izmed njih pravi: »Predstavnik je nekdo, ki ima pravico zastopati. To pomeni, da mu je bila dana pravica do zastopanja, ki je poprej ni imel, saj tako zastopnik postane odgovoren za posledice kot bi jih storil sam« (Pitkin 1972, 38-39). Širše gledano tako več predstavnikov skupaj sestavlja predstavniško telo. Pri nas se ta institucija imenuje Državni zbor Republike Slovenije, ki šteje devetdeset poslancev kot predstavnikov vsega ljudstva in se volijo vsaka štiri leta na splošnih, tajnih in neposrednih volitvah (Bučar 1998, 88).

3.2 TEORIJA PREDSTAVNIŠTVA

Splošna definicija pravi, da se pri teoriji predstavništva postavlja vprašanje povezanosti med parlamentarci oziroma izvoljenimi predstavniki na eni strani in volilnim telesom ali volivci na drugi strani. Predstavništvo temelji na pooblastilu, ki ga zastopniki pridobijo z izvolitvijo (Grad 2000, 25). Različni analitični pristopi k predstavništvu v osnovi

temeljijo na treh razmislekih. Prvi se navezuje na vprašanje, kdo so zastopani oziroma koga se zastopa? Druga dilema znotraj teorije predstavništva je, kdo sploh je predstavnik? Tretje vprašanje pa se navezuje na zastopstvo predstavljenih s strani predstavnikov oziroma poslancev (Katz 2006, 42).

Pravo predstavništvo obstaja tam, kjer imajo določeni posamezniki pristojnost, da zastopajo in delajo za skupino, ki ni neposredno udeležena, ostali člani pa te pravice nimajo. Konkretnije pa politično predstavništvo po teoriji predstavlja institucionalizirano ureditev, ki obsega številne ljudi in skupine ter deluje na kompleksen način znotraj širokega področja družbene ureditve. Naloga političnega predstavništva je, da omogoča zastopanje ljudi pri vseh tistih ukrepih, kjer prebivalci sami niso prisotni (Pitkin 1972, 40, 221; Judge 2005, 1-2), poleg tega pa pomeni tudi upoštevanje njihovih interesov v postopku sprejemanja odločitev (Pitamic v Zajc 2004, 16).

Če predstavniška demokracija predstavlja nek mehanizem ali proces, potem obstaja argument, da je predstavništvo v smislu prenosa moči popolno le, če je sestavljeno sorazmerno glede na ljudi oziroma družbo v celoti. V tej ideji obstaja predpostavka, da naj bi predstavništvo bila druga najboljša možnost sodelovanja ljudi pri sprejemanju odločitev v državi. Prva oblika je neposredno sodelovanje ljudi, kar je velikokrat nemogoče, druga pa je predstavništvo, kar pomeni, da se poskuša čim boljje odraziti elemente družbe oziroma ljudi. Iz povedanega je moč ugotoviti, da predstavništvo razumemo kot nadomestek neposredni demokraciji in zato je nujno potrebno, da se zagotovi predstavništvo volilne baze, pri čemer mora takšno telo v svojih značilnostih odražati sorazmernost z družbo. Institucija predstavniškega telesa naj bi torej v svoji strukturi odražala strukturo volivcev, ki imajo možnost, da preko volitev izberejo svoje mandatarje (Judge 2005, 21-23). Odsevanje značilnosti družbe je pomembno z vidika legitimnosti predstavniškega telesa, saj če zakonodajno telo ne odseva lastnosti družbe, je lahko obravnavano kot manj legitimno (Norris in Franklin 1997, 185). Prav tako mikrokozmos populacije pomeni tudi simboličen izraz enakosti med ljudmi v državi (Katz 2006, 43), poleg tega pa je mogoče parlamente obravnavati kot zastopnike le, če odražajo točno sestavo družbe (Norris in Lovenduski 1993, 373).

Sicer ugotovitve raziskav kažejo, da je večina parlamentov presenetljivo nereprezentativnih in da zakonodajalci običajno izhajajo iz privilegiranega družbenega ozadja. Družbeni značaj v predstavniškem telesu je tako manj zastopniški in nekoliko bolj nagnjen h koristim tistih, ki pripadajo srednjemu in zgornjemu sloju družbe (Norris in Lovenduski 1993, 374-375). Tako ima elitizem negativne posledice na demografsko predstavništvo.

3.3 ZGODOVINSKI POJAV PREDSTAVNIŠTVA

3.3.1 Prvotne oblike

Prve oblike predstavništva so se pojavile že v starem veku, v atenskem svetu in rimskem senatu, sam pojem predstavništva pa se je uveljavil šele v obdobju srednjega veka v zvezi s stanovskimi skupščinami, ki so bile občasno sklicane s strani vladarjev in se jih obravnava kot predhodnike sodobnih parlamentov. V obdobju srednjega veka se ideja političnega predstavništva navezuje na pripadnost določenim stanovom, izhaja pa iz zamisli o suverenosti ljudstva na način, da celotna oblast pripada ljudstvu (Zajc 2004, 16; Brezovšek 2002, 62-63).

Člani stanovskih skupščin v srednjem veku so predstavljali odposlance, ki so imeli za razliko od današnjih imperativni (vezni) mandat, saj niso smeli izražati lastnih mnenj, pač pa stališča svojih skupnosti. Zaradi vse pogostejših državnih poslov in njihovega značaja, da jih ni bilo mogoče izvrševati na podlagi navodil, so poslanci postopoma dobivali vedno bolj splošna navodila in posledično tudi bolj proste roke pri svojem delovanju (Pitamic 1996, 89). Kasneje, ko je parlament pridobival vse bolj okrepljeno vlogo in ko se je razvila ideja političnega predstavništva, se je njihov mandat postopno preoblikoval. Niso bili več predstavniki neke skupnosti, pač pa ljudstva v celoti in zato tudi njihov mandat postane reprezentativni ali svobodni (Grad 2000, 25-26).

Po letu 1789 v Franciji vznikne prepričanje, da so izvoljeni parlamentarci predstavniki ljudstva v celoti, prav tako pa se je podobno prepričanje pojavilo tudi v Britaniji po letu 1832 (Millard 2004, 19). Od tedaj dalje parlament idealno gledano ne predstavlja več različnih in nasprotujočih si interesov, pač pa en narod, ki ima skupni interes (Bogdanor 1985, 3). Iz tega je moč ugotoviti, da je sprva predstavništvo temeljilo na zastopanju posamezne skupnosti ali posameznih interesov in tako lahko prvotno govorimo o

pluralističnem in pa o teritorialnem modelu. Kasneje pride do tega, da predstavniško telo začne poosebljati ljudstvo v celoti, kar bi lahko povezali z demografskim modelom predstavništva.

3.3.2 Opredelitve predstavništva v politični teoriji

S predstavništvom so se v preteklosti ukvarjali številni teoretiki. V tem delu bodo kratko povzeti prispevki k teoriji predstavništva Thomasa Hobbesa, Edmunda Burkea, Alexandra Hamiltona, Johna Jaya, Jamesa Madisona in Jeremy Benthama.

Ideja političnega predstavništva se je v politični teoriji prvič uveljavila v delu Thomasa Hobbesa, ki se ga običajno ne obravnava kot teoretika predstavništva. Njegov prispevek na tem področju je mogoče najti v knjigi *Leviathan* iz leta 1615, v kateri razlikuje med naravnimi in umetnimi osebami. Predstavnike uvršča pod umetne osebe in jih opredeljuje kot tiste ljudi, ki predstavljajo nekoga iz običajnega življenja. Zastopniki po Hobbesovem mnenju izvajajo oblast, ki jim jo podelijo drugi (Pitkin 1972, 14-15, 24; Pitkin 2007, 315). Predstavništvo se v politični teoriji povezuje tudi s teoretikom Edmundom Burkeom. Zagovarjal je stališče, da parlament ni predstavnik različnih interesov, pač pa v svoji sestavi pooseblja en narod s skupnim interesom v celoti. Nadalje so Hamilton, Jay in Madison zagovarjali, da predstavništvo obstaja namesto neposredne demokracije, saj je po njihovem nemogoče zborovanje velikega števila ljudi na enem mestu, kjer bi se sprejemalo odločitve. Vlogo predstavništva so razumevali kot nadomestek osebne zborovanja oziroma sodelovanja državljanov pri odločanju (Pitkin 2007, 316-319). V devetnajstem stoletju se je s koncepcijo predstavništva ukvarjal tudi Jeremy Bentham. Njegovo razmišljanje je izrazito temeljilo na demografskem modelu, saj je zagovarjal stališče, da je osnovni namen članov predstavniškega telesa, da predstavljajo mikrokozmos naroda (Judge 2005, 23).

3.4 MODELI PREDSTAVNIŠTVA

Na polju predstavniške demokracije se večkrat postavi vprašanje koga in čigave interese se zastopa, ali so to teritorialni interesi, interesi organizirane skupine, interesi politične stranke in podobno (Antić 1998, 20). V prejšnjem poglavju je bilo mogoče razbrati, da se je skozi zgodovino spreminjalo stališče o tem, koga naj predstavniško telo zastopa.

Pippa Norris in Joni Lovenduski (1993, 373) razlikujeta med štirimi različnimi modeli predstavništev, glede na to koga se predstavlja:

TERITORIALNI MODEL - gre za predstavništvo interesov tistega območja na katerem so bili zastopniki izvoljeni,

PLURALISTIČNI MODEL - gre za predstavništvo različnih, nasprotujočih si interesov,

STRANKARSKI MODEL - gre za predstavništvo strankarske politike,

DEMOGRAFSKI MODEL - gre za predstavništvo mikrokozmosa populacije.

Stališče zahodnih demokracij je jasno, da je predstavniška funkcija izvoljenih vezana na zastopanje prebivalcev vsega ozemlja (Steed v Bogdanor 1985, 267). Pravi predstavniki so tisti, ki so izbrani na način, da njihova sestava ustreza celotnemu narodu. John Adams (v Pitkin 1972, 60) zagovarja stališče, da gre za miniaturno podobo naroda ali z drugimi besedami, za natančen portret v smislu tega kar ljudje mislijo, čutijo in zato lahko predstavniki delujejo namesto njih. Drugi avtorji (v Pitkin 1972, 61) pravijo, da mora biti zakonodajalec kot ogledalo naroda ali javnega mnenja in odsevati ljudi, stanje zavesti javnosti ali pa socialno in ekonomsko gibanje naroda. Najboljša replika v miniaturi pa vendarle ne bo mogla povzeti vsake posamezne značilnosti originala, zato se tudi znotraj politike poraja vprašanje, katere so tiste ključne značilnosti, ki so relevantne, da bi se s kandidaturom povzela kopija originala. Institucija zakonodajalca je najprej pojmovana kot predstavnik, saj volivci težijo k izbiri takšnega kandidata, s katerim se bodo lahko identificirali sami. Metaforično ponazorjeno, naj bi bil zakonodajalec zemljevid ali ogledalo iz katerega lahko opazovalec razbere podatke o ljudeh, saj naj bi predstavniško telo izražalo podobnost z narodom. Ena izmed sugestij je tudi ta, da je zakonodajalec natančna kopija ali dobra replika celotnega naroda (Pitkin 1972, 60-87). To predstavlja idealno stanje, ki pa ga je v realnosti težko ali sploh nemogoče doseči, zato kljub tem idejam v parlamentih ugotavljajo precejšnja odstopanja od poklicne, izobrazbene in spolne strukture volilnega telesa oziroma volivcev. Največja odstopanja v razmerju med strukturo prebivalstva in sestavo parlamenta je mogoče ugotoviti pri zastopanju spolov, saj je še posebej problematično zastopstvo žensk (Zajc 2004, 127).

Ženske naj bi predstavljale več kot polovico svetovne populacije in prav tako tudi več kot polovico volilne baze, zato se nekatere feministične študije zaradi problema nesorazmernega zastopstva ukvarjajo prav z demografskim modelom predstavništva.

Feministi menijo, da bi zaradi takšne strukture prebivalstva bilo pravično, da bi se ženske tudi v strukturi parlamenta približale podobnemu deležu. Katheleen Newland je v sedemdesetih letih na vzorcu petintridesetih nacionalnih parlamentov ugotovila, da ženske v redkih primerih dosegajo deset odstotno zastopanost, izjema pa so skandinavske države, kjer je delež žensk v parlamentu višji (Antić 1998, 32, 40). Raziskave demografskih značilnosti kažejo, da imajo ženske v parlamentu v povprečju višjo stopnjo izobrazbe kot moški, glede starosti pa ni mogoče opaziti izrazitih odstopanj med spoloma (Antić in drugi 2003, 14).

Millard (2004, 156) ugotavlja, da so sodobni parlamenti po vsej zahodni Evropi nereprezentativni v smislu družbene strukture in enako ugotavlja tudi za postkomunistične parlamente. Zrcalno odlikavanje značilnosti družbe tako ne more biti nikoli popolnoma natančno (Millard 2004, 157). Anne Phillips (v Antić 1998, 40) se ukvarja z dilemo do kam naj načelo sorazmernosti seže oziroma katere skupine naj bodo zajete v političnem predstavnštvu. Sprašuje se o predstavnštvu različnih družbenih skupin kot so študenti, upokojenci, nezaposleni, homoseksualci, rasne, religiozne, poklicne, jezikovne in druge skupine. Nemogoče je namreč, da bi se lahko zastopale vse družbene skupine v takšnem sorazmerju kot v širši družbeni strukturi. Ker lahko v strukturo zajamemo več značilnosti, je potrebno ugotoviti, katere kategorije se šteje za dovolj pomembne, da opravičujejo sorazmerno zastopanost ljudi v predstavnškem telesu (Phillips v Judge 2005, 43). Nadalje Phillipsova (v Antić 1998, 41) ugotavlja, da je težko priti do družbenega konsenza, katere družbene skupine naj bodo zajete s političnim predstavnštvom.

3.5 VOLITVE

Volitve predstavljajo najpomembnejši mehanizem s katerim se strukturira oblast (Antić 1998, 19). Obstaja načelo, »da ni predstavnštva, če tisti, ki vladajo, niso periodično izvoljeni s strani vladanih (volivcev)« (Brezovšek 2002, 58).

Parlamenti se v sodobnih ustavnih ureditvah praviloma oblikujejo z neposrednimi volitvami na podlagi splošne in enake volilne pravice, saj lahko le na takšnem temelju delujejo kot predstavniki vseh državljanov. Volitve so osrednji politični dogodek znotraj demokracij, ki se povezujejo z bojem za oblast. Velik pomen se jim pripisuje prav zato,

ker s tem dejanjem ljudstvo svojim predstavnikom podeli mandat oziroma pooblastilo, na osnovi katerega odločajo o najpomembnejših družbenih vprašanjih (Grad 2000, 25, 29).

Volitve lahko v skladu z načelom ljudske suverenosti štejemo za način in sredstvo, s katerim ljudstvo na predstavnike prenaša izvajanje svoje suverenosti in s tem vzpostavlja politično predstavništvo. Ker poslanci dobijo z volitvami pooblastilo za izvajanje te funkcije, volitve dajejo legitimnost in legalnost izvajanju oblasti. V sodobnem pojmovanju demokracije so volitve eden izmed najpomembnejših izrazov ljudske suverenosti, hkrati pa tudi nujen pogoj za demokratično oblikovanje tistih organov, ki so v državi najpomembnejši, zlasti gre za oblikovanje predstavniškega telesa (Grad 2000, 28-29).

3.6 SELEKCIONIRANJE KANDIDATOV V POLITIČNIH STRANKAH

3.6.1 Postopek selekcioniranja

»Selekcija kandidatov za parlamentarne volitve je najpomembnejši vidik političnega procesa v parlamentarnih demokracijah in ima pomembne posledice za stranke« (Erickson in Carty v Krašovec 2000, 39).

V primeru posredne demokracije vlogo izbiranja in kandidiranja poslancev prevzemajo v svoje roke prav politične stranke, katerih delovanje pokriva celotno državo (Bučar 1998, 88). Iz tega razloga lahko politično predstavništvo povežemo s strankami, ki sicer predstavljajo telo z več pomembnimi funkcijami, zagotovo pa je ena od najpomembnejših prav omenjena pravica do predlaganja kandidatov za člane predstavniških teles (Bogdanor 1985, 4). Po besedah Antičeve (1998, 98) so politične stranke tiste, katerim se pripisuje najpomembnejšo vlogo pri izbiri kandidatov za volitve. V tem smislu jih je mogoče pojmovati kot vratarja, ki odloča o tem kdo bo postavljen za kandidata (Norris 2006b, 89).

Cox (v Krašovec 2007, 113) navaja, da selekcija kandidatov za volitve predstavlja eno izmed faz volilnega sistema, zelo pomembno vlogo pa se pripisuje samemu načinu selekcioniranja oziroma izbora kandidatov, ki jih stranka uvrsti na kandidatno listo (Norris 2006a, 135). Izbiranje kandidatov znotraj politične stranke predstavlja proces,

izveden skozi formalni ali neformalni postopek in nekatere politične stranke so z leti začele razvijati tudi svoje notranje strukture, strategije in mehanizme za izbiro kandidatov (Millard 2004, 271). Metoda selekcije kandidatov predstavlja mehanizem preko katerega politične stranke izberejo kandidate, ki jih bodo uvrstile na kandidatne liste, sam proces selekcije pa predstavlja enega izmed prvih korakov znotraj stranke pred volitvami (Hazan in Rahat 2009, 367). Ker je cilj strank legitimno, na osnovi volilnega rezultata zmagati in priti na oblast, v selekcijskem postopku izberejo tiste kandidate in kandidatke, ki bodo po njihovem mnenju najbolj uspešni (Antić 1998, 97, 108).

Proces izbire je praviloma kompleksen in večplasten. Na način in merila izbora kandidata vplivajo številni dejavniki. En dejavnik je politični sistem v državi. Vpliv tega sistema je preko politične kulture, volilnega in strankarskega sistema ter zakonodaje. Nadalje je rekrutacija tudi rezultat strankarskega konteksta v smislu ideologije in organizacije stranke (Norris 1993, 311, 329).

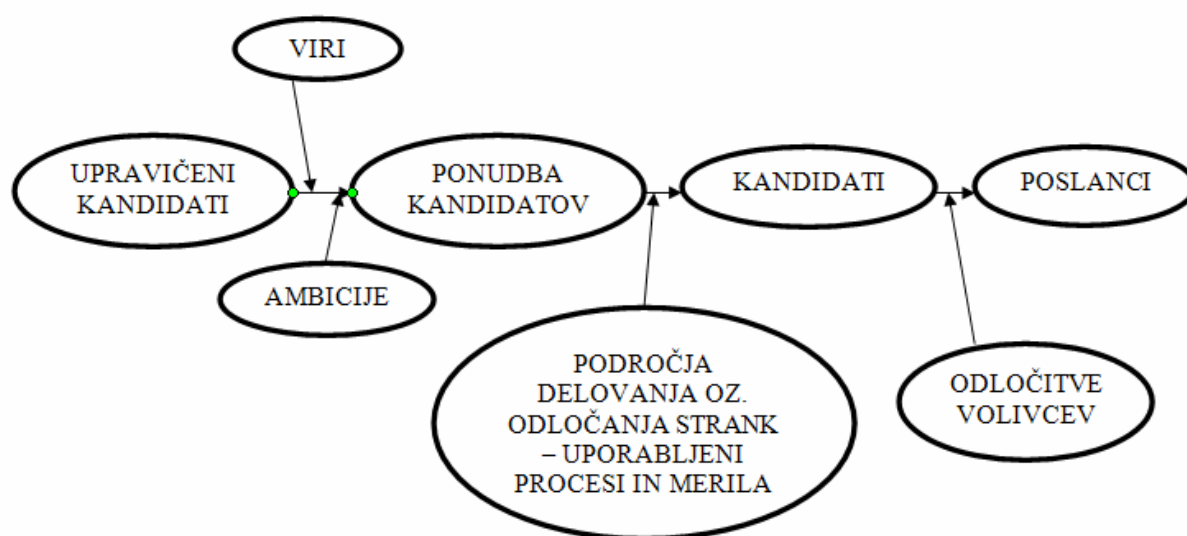
Ware (v Krašovec 2000, 41) opredeljuje tri vprašanja, ki se povezujejo z obliko in vrsto procesa selekcije kandidatov, ki se bodo uvrstili na kandidatne liste in to so: ali stranke same določajo proces selekcioniranja oziroma ali te okvire, elemente, pravila ter postopke določa tudi država, kolikšen del selekcije se opravi znotraj centralnih delov strank in kolikšen del izven, torej gre za vprašanje centralizacije ali decentralizacije postopka selekcioniranja in ali je proces selekcije poverjen manjšemu ali večjemu številu akterjev.

Alan Ware (1996, 259) pravi, da je selekcija kandidatov za parlamentarne volitve glavni faktor, ki oblikuje oziroma določa naravo politične stranke in zato se politične stranke med sabo tudi značilno razlikujejo glede na način, ki ga uporabljajo za selekcijo kandidatov. Če je strankam dana možnost, da lahko same postavljajo merila selekcioniranja kandidatov, potem tudi ni nujno, da se bodo vedno odločale na podlagi istih meril. Pri tem ne smemo prezreti pomembne vloge strankarskih voditeljev v procesu oblikovanja notranjih pravil, s čemer vplivajo na končno izbiro, četudi sami ne izbirajo kandidatov (Norris 2006a, 233). Strankarski voditelji na selekcijo vplivajo posredno s tem, da samo postavijo nabor pogojev ali meril s katerimi se bo izbiralo kandidate.

V politični stranki izbrani kandidati predstavljajo potencialne predstavnike oziroma bazen tiste skupine ljudi, izmed katerih bodo na volitvah s strani volivcev izbrani predstavniki in narava izbranih kandidatov na volitvah določa, kakšna bo družbena sestava parlamenta (Millard 2004, 8-9). Rezultat procesa selekcioniranja kandidatov lahko po opravljenih volitvah vodi v dolgoročne učinke za politično stranko (Hazan in Rahat 2006, 109). V sistemih pluralistične demokracije je izbira kandidata za volitve ena izmed pomembnih funkcij politične stranke, saj lahko prav izbor kandidata vodi do (ne)uspeha na volitvah (Hazan in Rahat 2009, 368). Za doseg le-tega stranke pri naboru uporabljajo različne modele in strategije. Postopki selekcije, prav tako pa tudi postopki evidentiranja in kandidiranja, se tako razlikujejo znotraj političnih strank, odvisni so od njihovega pogleda, filozofije in volilnega sistema (Antić 1998, 98). Ware (1996, 259) pravi, da je prav selekcija kandidatov tista, ki določa naravo stranke in da se stranke med seboj razlikujejo ravno po merilih selekcije kandidatov za volitve v predstavniško telo.

Ali bo parlament predstavljal mikrokozmos populacije v državi ni odvisno samo od izbire kandidatov znotraj politični strank, pač pa je pomembno tudi koga bodo izbrali volivci (glej Sliko 3.1). Volilni upravičenci se ne odločajo po teoriji demografskega ali drugega predstavnštva, pač pa po lastnih merilih za katerega kandidata bodo glasovali.

Slika 3.1: Proces selekcije kandidatov za volitve

Vir: Krašovec (2007, 116).

Gallagher (v Krašovec 2007, 114-115) pravi, da je selekcioniranje kandidatov za volitve pomembno tako za stranko na eni strani kot za volivce na drugi, poleg tega pa pomembno učinkuje tudi na delovanje parlamentov. Preučevanje selekcije kandidatov za volitve se najpogosteje osredotoča na preučevanje samega procesa selekcije kandidatov, znotraj katerega pa se izpostavlja predvsem vprašanje razdelitve moči pri odločanju znotraj strank, v manjši meri pa tudi vprašanje meril, na podlagi katerih selektorji izbirajo kandidate za kandidatno listo (ibid.). Ključna elementa v predvolilni kampanji sta tako kandidat in stranka s svojim programom. Če izhajamo iz teorije predstavništva je pomembno, da je kandidat izbran glede na ciljno skupino oziroma možne volivce in da pooseblja stranko, ki ji pripada ter program, ki ga zastopa (Šinkovec in Novak 1990, 14). Tako politične stranke predstavljajo institut glavnega vratarja kdo in oseba s kakšnim profilom bo vstopila v politiko (Krašovec 2007, 113) in s tem je političnim strankam dana možnost, da same odločijo o možnosti izpolnitve teorije predstavništva na kandidatni listi.

3.6.2 Omejitve pri procesu selekcioniranja kandidatov

Predstavniška funkcija poslancev je v nekaterih državah formalno določena z normativno vzpostavljenimi načini imenovanja kandidatov (Steed v Bogdanor 1985, 267), ponavadi pa so merila za selekcioniranje kandidatov zelo ohlapno urejena v nacionalni zakonodaji. Največkrat opredeljujejo le določbe glede pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, da stranka oziroma posamezni kandidati sploh lahko vložijo kandidature za volitve, konkretno pa procesa selekcioniranja znotraj strank ne urejajo. Takšno ureditev ima večina držav, izjema so Nemčija, Finska in Norveška, kjer se zakonodaja v večji meri vpleta v znotraj strankarsko ureditev, saj obstajajo zakonsko določeni kriteriji za selekcioniranje kandidatov (Krašovec 2000, 41; Hazan in Rahat 2006, 109).

Če je selekcija formalno urejena s pravnimi akti, potem je zaznamovana s standardiziranimi pravili, ki so znani tudi zunanjim opazovalcem. V nasprotnem primeru, če je selekcija urejena na neformalen način, le-ta nima standardiziranih pravil postavljanja kandidatov na kandidatne liste. Rahat in Hazan (v Krašovec 2007, 113-114) pravita, da je ureditev selekcioniranja z notranjimi akti stranke tako manj stabilna kot zakonsko urejen proces selekcioniranja. Če zakonska pravila selekcioniranja v

državi niso vzpostavljena, ostajajo tudi postopki in merila izbire kandidatov večini državljanov neznanka.

Preko zakonodaje so stranke pri izbiri kandidatov lahko omejene tudi s kvotami, ki predstavljajo formalno določen kriterij selekcioniranja (Norris 2006b, 97). Zakonsko določene kvote poznajo v številnih državah. Gre za določitev deleža religioznih skupin, etničnih manjšin ali žensk na kandidatni listi oziroma v parlamentu (Norris in Franklin 1997, 187, 197). Določila o kvotah so opredeljena glede na namen, čas, pravno moč, način opredelitve deleža, glede na to, kako se nanašajo na spol in kdo jih predpisuje. Institut kvot vodi v večjo prisotnost žensk na kandidatnih listah, kar pa posledično pripelje tudi do višje stopnje izvoljivosti (Antić 1998, 114, 138). Osredotočenost na predstavništvo žensk v nacionalni zakonodaji predstavlja tudi simbolni kazalnik politične enakosti moškimi in ženskami (Norris 1993, 310).

4 EMPIRIČNA ANALIZA

Empirično poglavje je predstavljeno v petih vsebinskih sklopih. Prvi del zajema analizo normativne ureditve postopka selekcioniranja v Sloveniji, v drugem poglavju je predstavljen postopek selekcioniranja znotraj stranke Socialni demokrati, naslednja tri poglavja pa so razdeljena po posameznih indikatorjih, s katerimi se preverja postavljena hipoteza. Poglavja po indikatorjih se členijo še na vsebinsko zaokrožene analize. Najprej je podana analiza strukture slovenskega prebivalstva v letu 2008, nato struktura kandidatne liste Socialnih demokratov za parlamentarne volitve leta 2008 in na koncu še primerjava med Slovenijo in kandidatno listo.

Analiza postopka selekcije znotraj stranke, slovenske prebivalstvene strukture in kandidatne liste daje podatke oziroma informacije ali lahko govorimo o tem, da je sestava liste Socialnih demokratov takšna, da bi v principu lahko omogočila demografsko sestavo parlamenta, kar naj bi predstavljalo idealni model.

4.1 NORMATIVNA UREDITEV POSTOPKA SELEKCIONIRANJA

Postopek selekcioniranja kandidatov v Sloveniji je z zakoni le minimalno urejen, zato je strankam dana možnost, da same določijo način ali merila s katerimi bodo izbrale kandidate za volitve.

Ker je rekrutacija kandidatov del volilnega procesa, to področje pri nas ureja Zakon o volitvah v Državni zbor (Ur. l. 109/2006). V sedmem poglavju je določen postopek kandidiranja in nekatere določbe znotraj tega poglavja zajemajo pravila, ki jih morajo stranke upoštevati. 43. člen obravnava postopek selekcije, ki naj ga stranke določijo same z notranjimi akti, v drugem delu tega člena pa je določena zahteva po predstavnštvu obeh spolov na kandidatni listi:

Politična stranka določi kandidate po postopku, določenem z njenimi pravili. Na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kakor 35% od skupnega dejanskega števila kandidatk in kandidatov na listi. Določba prejšnjega odstavka ne velja za kandidatne liste, na katere so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov.

Prav tako pa se tudi v prehodnih določbah Zakona o volitvah v Državni zbor v 33. členu navaja naslednje: »Ne glede na določbi 10. in 11. člena tega zakona na prvih volitvah v državni zbor, ki bodo izvedene po uveljavitvi tega zakona, noben spol na kandidatni listi ne sme biti zastopan z manj kakor 25% od dejanskega skupnega števila kandidatk in kandidatov na kandidatni listi« (Ur. l. 109/2006).

Čeprav slovenska zakonodaja postopka selekcioniranja ne določa natančno, stranka vendarle ne more popolnoma svobodno izbirati kandidatov. Omejena je še posebej z vidika zastopanosti spolov na listi, saj zakon določa spolno kvoto, ki mora biti izpolnjena ob predložitvi liste.

4.2 POSTOPEK SELEKCIONIRANJA KANDIDATOV ZNOTRAJ STRANKE SOCIALNI DEMOKRATI

Postopek selekcije kandidatov in kandidatnih list znotraj stranke je urejen z notranjimi akti kot sta statut in pravilnik. Statut stranke¹ (Socialni Demokrati 2005a) glede postopka izbire napotuje na pravilnik, v 52. členu pa navaja naslednje:

Kandidatke in kandidate ter kandidatne liste stranke za volitve v Državni zbor in za poslanke oziroma poslance Evropskega parlamenta določi na predlog predsedstva stranke konvencija stranke. Pravilnik mora v postopku določanja kandidat in kandidatov ter kandidatnih list za volitve v Državni zbor in za poslanke oziroma poslance Evropskega parlamenta zagotavljati praviloma najmanj 40 % zastopanost enega spola, v vsakem primeru pa najmanj 1/3 zastopanost enega spola v vseh fazah do odločanja na predsedstvu stranke.

Podrobneje proces izbiranja kandidatov za parlamentarne in druge volitve ureja Pravilnik o postopku za določanje kandidat in kandidatov ter kandidatnih list za volitve v Državni zbor Republike Slovenije, Državni svet Republike Slovenije, občinske in mestne svete, volitve predsednika ali predsednice republike ter poslank in poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament (Socialni demokrati 2005b). Četrty člen pravilnika se nanaša na merila izbire in pravi, da morajo kandidati izpolnjevati kriterije, ki jih določi stranka ter da se mora zagotoviti spolno predstavništvo kot ga določa statut stranke.

Predstavnica Socialnih demokratov (Murko Pleš 2010) mi je v intervjuju povedala, da se proces izbiranja kandidatov znotraj stranke deli na dva ključna postopka, in sicer na evidentiranje in na kandidiranje oziroma določanje kandidatov. Evidentiranje predstavlja najširši postopek, kjer lahko člani in organi stranke izberejo potencialne kandidate. Nato sledi faza kandidiranja, kjer se vse evidentirance vpraša, ali dajejo soglasje za nadaljnje sodelovanje in to predstavlja prvo selekcijo. Volilni štabi pripravijo osnutke kandidatnih list, o katerih odloča še predsedstvo stranke in pripravi predlog list. »Predlog nato predsedstvo formalno potrdi, potem gre na volilno konvencijo stranke, kjer se določi kandidatna lista« (Murko Pleš 2010).

---

¹ Omenjeni statut je že leta 2005 določal, da morajo biti znotraj stranke Socialni demokrati pri selekciji upoštevane kvote, čeprav v takratnem obdobju v Sloveniji tega zakonsko še nismo imeli urejeno.

Ko se stranka pripravlja na volitve, se oblikuje tudi merila za izbiro kandidatov. »Ta merila ali kriterije praviloma stranka jasno in glasno pove in opozori, da je potrebno biti pozoren na to, da imamo v stranki kvote, ki se morajo spoštovati. Govorimo tudi o tem, da je potrebno zagotavljati, da so kandidatke in kandidati prepoznavni, ugledni, z izkušnjami, s širokim znanjem, z visokimi etičnimi merili« (Murko Pleš 2010). Postavljeni kriteriji v stranki niso trdno zavezujoči, vendar želijo, da bi jih selektorji čim bolj upoštevali in da bi zagotovili čim bolj pestro, kompetentno in primerno ponudbo kandidatov, ki so sposobni uresničevati program stranke (ibid.). To nakazuje na paralelo s teorijo, da morajo izbrani kandidati tudi posebejati stranko, ki ji pripadajo in pa program, ki ga zastopajo (Šinkovec in Novak 1990, 14).

Sogovornica mi je v intervjuju povedala, da ko tehtajo med dvema ali pa tremi dobrimi možnimi kandidati, ki so že dali soglasje, uporabljajo tudi raziskave javnega mnenja. »Na preteklih volitvah smo se, razen v izjemnih primerih, odločali za to raziskavo, zlasti ko smo prišli v situacijo, ko smo imeli moško ali pa žensko kandidaturo in tako smo se z raziskavo javnega mnenja dokončno odločili« (Murko Pleš 2010). To kaže na povezavo s teorijo, da so kandidati izbrani tudi glede na ciljno skupino oziroma volivce (Šinkovec in Novak 1990, 14).

Pri izbiranju kandidatov naj bi po besedah sogovornice (Murko Pleš 2010) stranka Socialni demokrati sledila ideji demografskega predstavništva. »Raziskave naredimo, ko začnemo pripravljati program in ves čas težimo k temu. Lahko se trudimo in oblikujemo takšno listo, vendar je volilni sistem tak, da potem v parlamentu reprezentance ni. Najbolj reprezentativen bi bil parlament, če bi predstavljal teh dva milijona ljudi oziroma tiste z volilno pravico. Tak bi bil najbolj korekten« (ibid.). Tako je bila sogovornica mnenja, da stranka z naborom kandidatov težko vpliva na sestavo parlamenta, saj vidi veliko oviro v volilnem sistemu.

Prav tako glede demografskega predstavništva na listi meni, da le-ta ne vpliva na uspeh stranke na volitvah (Murko Pleš 2010). »Če vzamem volitve 2004 in 2008 lahko rečem, da smo imeli enako kvaliteten nabor kandidatov ali pa je mogoče leta 2004 bil še bolj kvaliteten, pa smo pognili« (ibid.). Dolgoročen učinek ima po njenem prepričanju to, da se predstavljaš kot kompetentna stranka, ki se ne igra in ne eksperimentira (ibid.).

4.3 SPOLNA STRUKTURA

4.3.1 Metodološka pojasnila

Spol kot prvi indikator za preverjanje hipoteze, je v analitičnem delu razdeljen na moške in ženske. Podatki o spolni strukturi kandidatne liste Socialnih demokratov so pridobljeni iz Državne volilne komisije, podatki o slovenskem prebivalstvu pa iz uradne statistike, ki jo na svojih spletnih straneh objavlja Statistični urad Republike Slovenije.

Ker politične stranke praviloma načrtujejo izbiro kandidatov že nekaj časa pred volitvami, je v analizo zajeta spolna struktura slovenskega prebivalstva za marec 2008, čeprav je bilo glasovanje na volitvah izvedeno šele v drugi polovici leta, natančneje 21. septembra 2008. Po Rokovniku za izvedbo volilnih opravil za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije (Državna volilna komisija 2008a) se je konec junija začelo obdobje, ko naj bi politične stranke skladno s svojimi pravili določile liste kandidatov za volitve poslancev v Državni zbor. Politične stranke so tako najverjetneje že v spomladanskem času postavile merila s katerimi bodo selekcionirale kandidate in odločale o tem koga bodo uvrstili na kandidatno listo.

4.3.2 Spolna struktura prebivalstva v Sloveniji

Po uradnih podatkih, ki jih na spletnih straneh objavlja Statistični urad Republike Slovenije je bilo na dan 31. marca 2008 oziroma slabe pol leta pred izvedbo parlamentarnih volitev v Sloveniji registriranih 2.016.449 prebivalcev (Statistični urad RS 2009). Tabela 4.1 prikazuje podatke o številu in odstotkih posameznega spola v Sloveniji in pa razliko med obema spoloma v odstotkih.

Tabela 4.1: Spolna struktura prebivalstva

	število	odstotki	razlika v odstotkih
moški	991.375	49,16	1,68 (več žensk)
ženske	1.025.092	50,84	

Vir: povzeto po Statistični urad RS (2009).

Po preračunu podatkov iz Statističnega urada je ugotovljeno, da je v prvi polovici leta 2008 bilo v Sloveniji 33.717 več ženskega kot moškega prebivalstva.

4.3.3 Spolna struktura kandidatov na listi Socialni demokrati

Kandidatna lista Socialnih demokratov je zajemala 88 kandidatov in sicer po 11 kandidatov na volilno enoto. Spodnja tabela 4.2 prikazuje kolikšen delež so na kandidatni listi predstavljale ženske in kolikšen delež moški.

Tabela 4.2: Spolna struktura kandidatov na kandidatni listi

	število	odstotki	razlika v odstotkih
moški	56	63,64	27,28 (več moških)
ženske	32	36,36	
Skupaj	88	100	

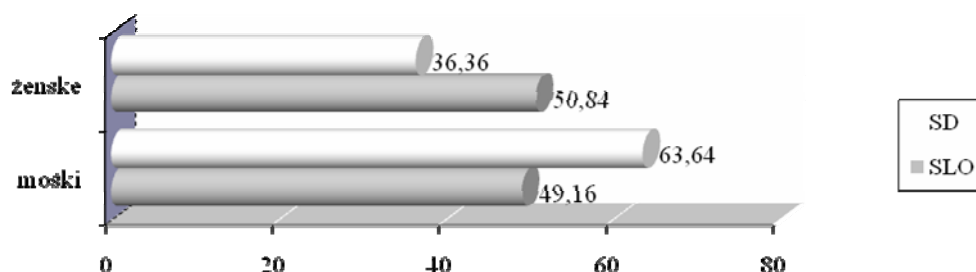
Vir: povzeto po Državna volilna komisija (2008b).

Po preračunu podatkov iz kandidatne liste Socialnih demokratov je mogoče ugotoviti, da je bilo na listo uvrščenih 24 več moških kot žensk.

4.3.4 Primerjalna analiza spolne strukture med Slovenijo in kandidatno listo

Podatki za Slovenijo kažejo, da je bilo v prvem polletju 2008 med prebivalstvom več žensk kot moških, ravno nasprotne ugotovitve pa daje analiza kandidatne liste. Graf 4.1 ponazarja odstotno razliko med kandidatno listo in prebivalstvom Slovenije glede na spol.

Graf 4.1: Odstotek žensk in moških v Sloveniji in na kandidatni listi

Vir: povzeto po Statistični urad RS (2009); Državna volilna komisija (2008b).

Iz podatkov in grafa je mogoče ugotoviti, da kandidatna lista ni odsevala spolne strukture takratne slovenske populacije. Sogovornica (Murko Pleš 2010) mi je v intervjuju povedala, da so kljub temu imeli na listi velik odstotek žensk. »Seveda je v slovenski družbi več žensk, to sploh ni vprašanje. Tukaj je naša stranka vseeno daleč, daleč pred drugimi strankami. Ko razmišljam o reprezentativnosti, je spol samo eden od kriterijev. Spol je že pomemben, ampak mislim, da so bolj pomembne še druge stvari« (ibid.). To kaže na dejstvo, da čeprav stranka želi povzeti značilnosti družbe, je le-to težko ali nemogoče doseči v vseh pogledih in značilnostih.

Pri spolu morajo upoštevati tudi zakonsko predpisane kvote, poleg tega pa ima stranka Socialni demokrati tudi v statutu predpisane kvote (Murko Pleš 2010). Glede skromnega števila žensk na kandidatni listi je gospa Angela Murko Pleš povedala tudi naslednje: »Politika pa je po raziskavah v očeh ljudi vedno bolj umazana. Ima negativno konotacijo in ženske resnično bežijo v stran in same niso dale soglasja, čeprav smo želeli zagotoviti neko ugledno kandidatno listo. Sicer so bile pripravljene kandidirati, ampak se jim za vsak naslednji mandat bolj zameri politika. Želijo narediti kariero in zaradi kariere ne želijo iti v parlament, ker je politika postala umazana« (ibid.).

4.4 STAROSTNA STRUKTURA

4.4.1 Metodološka pojasnila

Prav tako kot pri spolni, je tudi pri starostni strukturi slovenskega prebivalstva v analizo zajet uradni podatek za prvo polletje 2008, ki ga na svojih straneh objavlja Statistični urad Republike Slovenije.

Analiza starostne strukture zajema prebivalce Republike Slovenije stare nad osemnajst let. Le polnoletni prebivalci so vključeni zaradi predpostavke, da naj bi predstavniško telo odražalo lastnosti volivcev, volilno bazo pa predstavljajo prebivalci Republike Slovenije stari nad osemnajst let, saj se tako aktivna volilna pravica voliti kot tudi pasivna volilna pravica biti izvoljen, pridobi s polnoletnostjo oziroma z osemnajstim leti.

Za bolj pregledno izvedbo analitičnega dela in večjo primerljivost podatkov so določene posamezne skupine oziroma intervali starostnih skupin. Ti so v večini oblikovani

skladno s klasifikacijami, ki jih uporablja Statistični urad Republike Slovenije (2009), le prvi interval, ki vključuje prebivalce stare med 18 in 29 let je določen na podlagi lastno postavljenih razlogov. Prvi razlog se navezuje na to, da je to obdobje povezano s časom študija, drugi razlog pa je, da v tem obdobju posamezniki preidejo iz primarne v sekundarno družino.

4.4.2 Analiza starostne strukture slovenskega prebivalstva

Glede na to, da so v starostno analizo slovenske populacije zajeti le polnoletni državljani, je bilo v prvem polletju v Sloveniji 1.662.577 prebivalcev starih nad osemnajst let. Tabela 4.3 prikazuje podatke o številu in deležih prebivalstva v posamezni starostni kategoriji.

Tabela 4.3: Starostna struktura slovenskega prebivalstva

starost	število	odstotki
18-29	318.797	19
30-44	454.344	27
45-59	455.200	28
60 in več	434.236	26

Vir: povzeto po Statistični urad RS (2009).

Podatki v tabeli kažejo, da je bilo največ polnoletnega prebivalstva v letu 2008 starega od 45 do 59 let, najmanj pa je bilo starih med 18 in 29 let.

4.4.3 Analiza starostne strukture kandidatov Socialnih demokratov

Tabela 4.4 predstavlja podatke o starostni sestavi kandidatne liste. Posamezni deleži v starostni strukturi liste kažejo na to, da je bila več kot polovica vseh kandidatov starih med 45 in 59 let, in sicer kar 53 odstotkov. Nasproti temu pa je bilo najmanj kandidatov, ki so se uvrstili na kandidatno listo, starih med 18 in 29 let. Teh je bilo le štiri odstotke.

Tabela 4.4: Pregled starostne strukture kandidatov na kandidatni listi Socialni demokrati

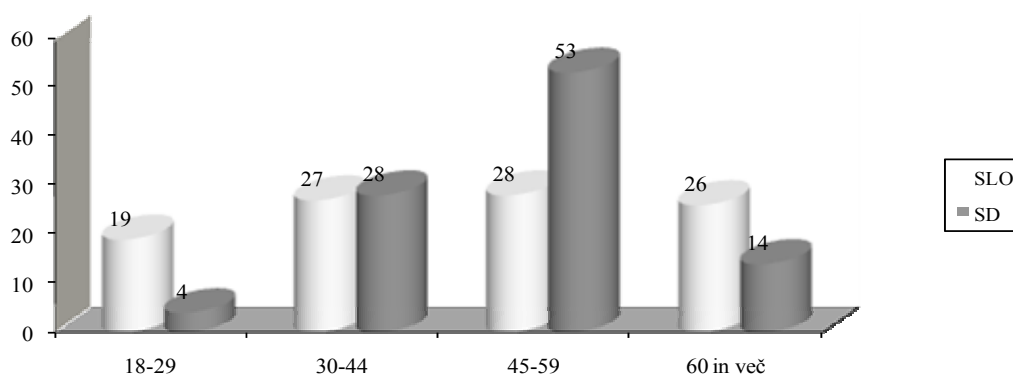
starost	število kandidatov	odstotki
18-29	3	4
30-44	25	28
45-59	47	53
60 in več	13	14
Skupaj	88	100

Vir: povzeto po Državna volilna komisija (2008b).

4.4.4 Primerjalna analiza starostne strukture med Slovenijo in kandidatno listo

Graf 4.2 ponazarja odstotne razlike v starosti med slovenskim prebivalstvom in kandidati po posameznih intervalih. Razvidno je, da je tako v Sloveniji kot tudi na kandidatni listi bilo najmanj prebivalstva starega med 18 in 29 let, sledijo tisti stari 60 in več, nato tisti med 30 in 44 let, največ pa je starih med 45 in 59 let, zato je mogoče govoriti o povzemanju demografskih značilnostih s kandidatno listo, torej gre za paralelo s teorijo predstavništva.

Graf 4.2: Razmerje v starostnih skupinah med prebivalstvom Slovenije in kandidatno listo (v %)

Vir: povzeto po Statistični urad RS (2009); Državna volilna komisija (2008b).

Intervjuvanka (Murko Pleš 2010) mi je povedala, da je na kandidatni listi bilo največ tistih, ki so bili stari med 45 in 59 let zato, ker »to predstavlja tisto populacijo, ki ima največ znanja, največ izkušenj, ki je na nek način odgovorna tudi za druge in zato se tudi bolj odgovorno obnaša, ima energijo, ima modrost« (ibid.).

Kljub temu pa je potrebno izpostaviti odstopanja med posameznimi starostnimi skupinami znotraj Slovenije in znotraj kandidatne liste (glej Graf 4.2). Tako je na kandidatno listo bilo uvrščeno v primerjavi s slovensko populacijo tudi razmeroma veliko mladih. V intervjuju sem izvedela, da se jim v stranki Socialni demokrati zdi »pomembno, da imaš veliko mladih, da se začnejo promovirati, težko pa od njih pričakujemo neke bolj kvalitetne odločitve. Dobro je tudi, če imaš nekaj starejših, vseeno pa moraš imeti največ tistih, ki zagotavljajo najbolj kvalitetne odločitve in to je tista generacija, ki je aktivna. Starost je pomembna, ampak je potrebno paziti pri obeh skrajnostih kar zadeva starosti« (Murko Pleš 2010).

4.5 ANALIZA IZOBRAZBENE STRUKTURE

4.5.1 Metodološka pojasnila

Kot tretji indikator je v analizo vključena stopnja dosežene izobrazbe. Na tem mestu je pomembno opozoriti, da so podatki o izobrazbeni strukturi posplošeni iz Evropske družboslovne raziskave Slovensko javno mnenje 2008/2. Raziskava je bila izvedena na reprezentativnem vzorcu 1286 prebivalcev Republike Slovenije starejših od 15 let (Toš 2009, 403).

Podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva so na nacionalni ravni težko dostopni, podatke na kandidatni listi pa je težko klasificirati, saj so se stopnje in nazivi skozi leta spreminjali. Statistični urad Republike Slovenije splošnih podatkov o izobrazbeni strukturi Slovencev nima, hrani le podatke o stopnji izobrazbe za delovno aktivno prebivalstvo v Sloveniji.

Zaradi ovir pri pridobivanju statistike, se za razliko od prejšnjih dveh indikatorjev, podatki o izobrazbeni strukturi slovenske populacije navezujejo na drugo polletje, saj je bila raziskava izvedena v času od oktobra do decembra 2008 (Toš 2009, 403).

Stopnja izobrazbe je analizirana po posameznih kategorijah. Te se navezujejo na zadnjo šolo, ki jo je posameznik dokončal ne glede na to ali redno ali izredno. Klasifikacija oblikovanih izobrazbenih skupin je povzeta po vprašanju iz standardiziranega vprašalnika, ki je bil uporabljen v okviru Evropske družboslovne raziskave Slovensko javno mnenje 2008/2. Vprašanje se je glasilo: »Katera je zadnja šola, ki ste jo končali, redno ali izredno« (Toš 2009, 435).

4.5.2 Analiza izobrazbene strukture slovenskega prebivalstva

V tabeli 4.5 so prikazani podatki o številu in deležih, kam so se uvrstili anketiranci, ko so odgovarjali na anketni vprašalnik. Ker so v raziskavo zajeli reprezentativni vzorec populacije, lahko iz odgovorov sklepamo, kakšna je bila izobrazbena struktura slovenskega prebivalstva.

Tabela 4.5: Odgovori na zastavljeno anketno vprašanje

stopnja izobrazbe	število	odstotki
nedokončana osnovna šola	38	3
dokončana osnovna šola	325	25,3
dokončana 2-3 letna poklicna šola	270	21,0
splošna gimnazija, poklicna gimnazija, štiriletna strokovna šola	382	29,7
dvoletna višja (strokovna) šola	86	6,7
visoka šola, fakulteta, akademija	166	12,9
magisterij, doktorat	16	1,2
Skupaj	1283	99,8²

Vir: Toš (2009, 435); Arhiv družboslovnih podatkov (2008).

Največ anketiranih se je opredelilo v četrto skupino, torej naj bi največ slovenskega prebivalstva končalo splošno gimnazijo, poklicno gimnazijo ali štiriletno strokovno šolo. Na drugi strani pa se jih je najmanj opredelilo v zadnjo skupino, kar pomeni, da naj bi najnižji delež Slovencev imel opravljen magisterij ali doktorat.

² Vrednost ni stoddotna, ker je 0.1 odstotek vprašanih odgovorilo z ne vem, 0,2 odstotka vprašanih pa jih ni odgovorilo na vprašanje in v tem primeru gre za 3 neveljavne odgovore (Toš 2009, 435; Arhiv družboslovnih podatkov 2008).

4.5.3 Analiza izobrazbene strukture kandidatov Socialnih demokratov

V spodnji tabeli (glej Tabelo 4.6) je prikazana izobrazbena struktura kandidatne liste stranke Socialni demokrati.

Tabela 4.6: Analiza izobrazbene strukture na kandidatni listi Socialnih Demokratov

stopnja izobrazbe	število	odstotki
nedokončana osnovna šola	/	/
dokončana osnovna šola	/	/
dokončana 2-3 letna poklicna šola	4	5
splošna gimnazija, poklicna gimnazija, štiriletna strokovna šola	15	17
dvoletna višja (strokovna) šola	2	2
visoka šola, fakulteta, akademija	40	45
magisterij, doktorat	27	31
Skupaj	88	100

Vir: povzeto po Državna volilna komisija (2008b).

Pri analizi izobrazbene strukture kandidatne liste so bile težave, kam uvrstiti kandidata, kjer je bilo navedeno, da ima srednješolsko izobrazbo. Pojavila se je dilema ali ga uvrstiti pod poklicno ali strokovno šolo. Glede na to, da bi verjetno v primeru 2- do 3-letne šole bilo navedeno, da ima opravljeno poklicno šolo, sem ga uvrstila pod štiriletno strokovno šolo. Naslednji kandidat, katerega izobrazbo je bilo težko klasificirati je po izobrazbi socialni delavec. Ta ima najverjetneje dokončano fakulteto za socialno delo zato sem ga uvrstila v šesti klasifikacijski razred. Na kandidatni listi je bila tudi kandidatka, ki je bila opredeljena kot učiteljica. Glede na letnico rojstva sem jo uvrstila v šesto klasifikacijsko skupino, saj je v obdobju od 1964 do 1987 delovala Pedagoška akademija (Pedagoška fakulteta 2010). Podobno je bilo težavno uvrstiti tudi kandidata, ki je vzgojitelj. Le-tega sem uvrstila pod štiriletno strokovno šolo, saj po štiriletnem programu Predšolska vzgoja, dijaki dobijo naziv vzgojitelj oziroma vzgojiteljica predšolskih otrok (Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana 2010). Zadnji kandidat, ki je predstavljal dilemo pri razvrščanju pa je po poklicu oziroma izobrazbi ekonomist. Glede na to, da so na listi kandidati z visoko šolo opredeljeni kot diplomirani ekonomisti in tisti, ki imajo fakulteto kot univerzitetni diplomirani

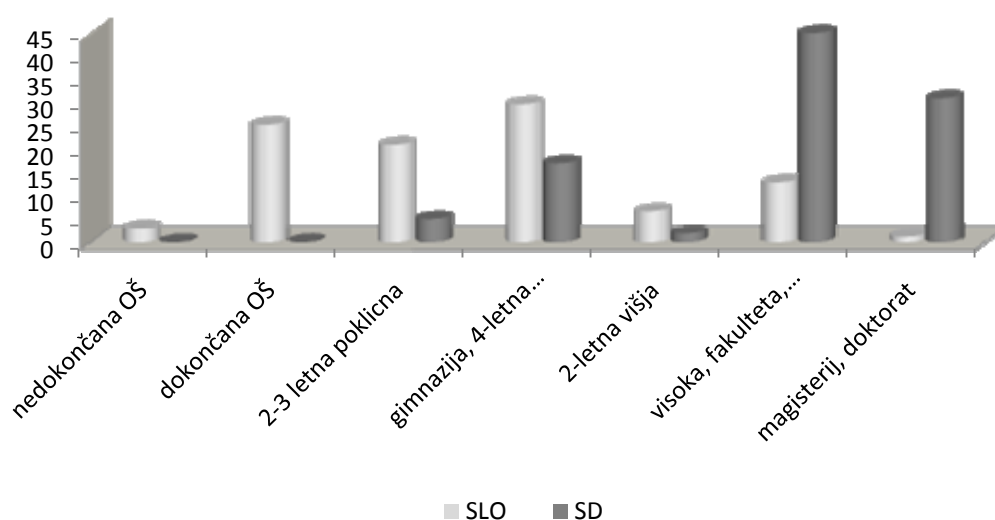
ekonomisti, sem omenjenega kandidata uvrstila v četrti klasifikacijski razred, pod štiriletno strokovno šolo.

Zanimiva je ugotovitev, da nihče od kandidatov ni imel nižje izobrazbe od 2 do 3 letne poklicne šole, visok delež kandidatov pa je imel opravljen magisterij ali doktorat.

4.5.4 Primerjalna analiza izobrazbene strukture

Primerjava odstotnih podatkov o stopnji izobrazbe slovenskega prebivalstva in kandidatov na kandidatni listi kaže, da se stopnje izobrazbe ne skladajo (glej Graf 4.3). Velik odstotek kandidatov na kandidatni listi ima visoko šolo, fakulteto, akademijo, magisterij ali doktorat. Predstavnica Socialnih demokratov pravi naslednje: »Glede izobrazbe kandidatov menim, da bi morala biti malo višja kot pa je v družbi« (Murko Pleš 2010). To kaže na elitistične težnje, saj naj bi se od višje izobraženih ljudi, ki imajo praviloma tudi večji ugled pričakovalo, da bodo delovali odgovornejše in v prid večini. Sicer pa tudi raziskave kažejo, da je v predstavniskem telesu več tistih, ki pripadajo srednjemu in zgornjemu sloju družbe (Norris in Lovenduski 1993, 374-375).

Graf 4.3: Odstotek izobrazbenih skupin slovenskega prebivalstva in na kandidatni listi

Vir: Toš (2009, 435); Arhiv družboslovnih podatkov (2008); Državna volilna komisija (2008b).

5 SKLEP

Z diplomsko nalogo sem želela ugotoviti, ali politična stranka teži k izpolnitvi predpogoja za oblikovanje predstavniškega telesa, ki bi v svoji strukturi odražal strukturo prebivalstva. Skozi raziskavo sem zato z različnimi raziskovalnimi pristopi analizirala normativno ureditev selekcioniranja v Sloveniji, strukturo kandidatne liste in strukturo takratne slovenske družbe. Le-to sem določila na podlagi treh postavljenih indikatorjev (glej Tabela 5.1), s katerimi sem preučevala postavljeno hipotezo.

Postavljena hipoteza se je glasila: *Stranka pri naboru kandidatov upošteva značilnosti družbe, zato na kandidatne liste uvrsti tiste, ki odsevajo spolno, starostno in izobrazbeno strukturo družbe.* Na podlagi ugotovitev, do katerih sem prišla z uporabo različnih raziskovalnih metod in tehnik, hipotezo potrjujem le deloma. Čeprav so mi na intervjuju povedali, da težijo k temu, da bi s kandidatno listo povzeli značilnosti slovenske populacije, hipoteze z izbranimi indikatorji ne morem popolnoma potrditi.

Tabela 5.1: Ugotovitve glede postavljenih indikatorjev

indikator	ugotovitev
SPOLNA STRUKTURA	Na podlagi podatkov kandidatna lista Socialnih demokratov ne povzema spolnih značilnosti takratne slovenske populacije. Spolna struktura na listi je ravno nasprotna spolni strukturi družbe.
STAROSTNA STRUKTURA	Starostna struktura kandidatne liste, glede na postavljene intervale, odraža demografsko strukturo. Razvrstitev starostnih deležev, od najvišjega do najmanjšega, je enaka tako na listi kot tudi na primeru prebivalstva.
IZOBRAZBENA STRUKTURA	Analiza nižjih stopenj dosežene izobrazbe na kandidatni listi nakazuje na določeno stopnjo povzemanja izobrazbene strukture populacije, vendar pa se na primeru višjih stopenj izobrazbe slika popolnoma obrne. Tako ne moremo govoriti o tem, da bi lista odražala izobrazbene značilnosti prebivalstva.

Ker je pri starostni strukturi mogoče govoriti o demografskem modelu predstavništva na listi, bi prvi del hipoteze, ki pravi, da stranka pri naboru kandidatov upošteva značilnosti družbe, lahko potrdila. Na intervjuju s predstavnico stranke mi je le-ta tudi povedala, da je stranka pri naboru upoštevala strukturo družbe (Murko Pleš 2010).

Razlog, da bi hipotezo zavrgla pa je, da ostala dva indikatorja dajeta ravno nasprotno rezultate. Ta ugotovitev se sklada s teorijo, da zrcalno odslikavanje značilnosti družbe ne more biti nikoli popolnoma natančno (Millard 2004, 157). Ker kandidatna lista ne poseblja vseh treh analiziranih značilnosti, predstavništvo na listi v smislu prenosa moči ni popolno, saj ni sestavljeno sorazmerno glede na ljudi oziroma celotno družbo (Judge 2005, 22). Idealno stanje, da bi se predstavljali vsi segmenti družbe je tako težko ali sploh nemogoče doseči (Zajc 2004, 127). Phillipsova (v Judge 2005, 43) ugotavlja, da lahko v strukturo zajamemo več značilnosti, pri čemer pa je potrebno ugotoviti, katere kategorije se šteje za dovolj pomembne in to je lahko odvisno od stranke. Sogovornica mi je v intervjuju glede spola kot kriterija, kjer se kandidatna lista ne ujema s strukturo družbe povedala, da lahko pri povzemanju prihaja do razhajanj. Po njenem mnenju je spol pomemben, vendar so bolj pomembne še druge stvari. O kriteriju izobrazbe, kjer se prav tako lista ne ujema s strukturo družbe pa pravi, da je sicer tudi pomemben, vendar pa je potrebno biti pazljiv pri obeh skrajnostih (Murko Pleš 2010).

Znotraj diplomskega dela sem opredelila štiri modele predstavništva. Za kandidatno listo sem ugotovila, da se demografski model kaže le na primeru starostne strukture. S podatki, ki sem jih pridobila tudi ne morem določiti, kateri model bi najbolje opisal kandidatno listo stranke Socialni demokrati. Za nadaljnje raziskovanje bi bilo zanimivo ugotavljati, ali bi lahko na primeru analize posameznih volilnih enot govorili o teritorialnem modelu predstavništva.

Ob koncu bi rada opozorila še na to, da me je pri izdelavi tega diplomskega dela presenetil podatek, da Statistični urad Republike Slovenije ne vodi evidence o izobrazbeni strukturi prebivalstva, prav tako pa teh podatkov tudi nisem mogla pridobiti na Ministrstvu za šolstvo in šport. Ker se mi zdi izobrazbena struktura prebivalstva zelo pomembna bi si želela, da bi se v Sloveniji uredila in vodila baza teh podatkov.

6 LITERATURA

- Antić, Milica G.. 1998. *Ženske v parlamentu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Antić, Milica G., Irena Selišnik, Maruša Gortnar in Nataša Purkat. 2003. *Ženske v slovenskem parlamentu: pod kritično maso zastopanosti (raziskovalno poročilo)*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Arhiv družboslovnih podatkov. 2008. *SJM082 - Slovensko javno mnenje 2008/2: Evropska družboslovna raziskava*. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm082/opis-podatkov/> (13. maj 2010).
- Bogdanor, Vernor. 1985. *Representatives of People? Parliamentarians and Constituents in Western Democracies*. Aldershot: Gower.
- Brezovšek, Marjan. 2002. Volitve in politično predstavništvo. V *Parlamentarne volitve 2000*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh, 51-69. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bučar, France. 1998. *Demokracija in kriza naših ustavnih institucij*. Ljubljana: Nova revija.
- Državna volilna komisija. 2008a. *Rokovnik za izvedbo volilnih opravil za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije, ki bodo 21.9.2008*. Dostopno prek: <http://www.dvk.gov.si/DZ2008/rokovnik.html> (4. junij 2010).
- 2008b. *Volitve v državni zbor 2008*. Dostopno prek: <http://www.dvk.gov.si/DZ2008/index.html> (8. julij 2009).
- Grad, Franc. 2000. *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Hazan, Reuzven Y. in Gideon Rahat. 2006. Candidate selection: Methods and consequences. V *Handbook of party politics*, ur. Richard S. Katz in William Crotty 109-121. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.
- 2009. The Influence of Candidate Selection Methods on Legislatures and Legislators: Theoretical Propositions, Methodological Suggestions and Empirical Evidence. *The Journal of Legislative Studies* 12 (3-4) 366-385.
- Huggins, Richard. 2002. Democracy and democratization. V *Politics: an introduction*, ur. Barrie Axford, Gary K. Browning, Richard Huggins in Ben Rosamond, 159-192. London: Routledge.
- Judge, David. 2005. *Representation: theory and practice in Britain*. London, New York: Routledge.

- Katz, Richard S. 2006. Party in democratic theory. V *Handbook of party politics*, ur. Richard S. Katz in William Crotty 34-46. London, Thousand Oaks, New Delhi : Sage.
- Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2003. *Mehanizma vzpostavitve lojalnosti v slovenskih parlamentarnih strankah: selekcija kandidatov za parlamentarne volitve in vrsta poslanskega mandata*. Teorija in praksa 40 (1): 74 – 89.
- 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Millard, Frances. 2004. *Elections, parties, and representation in post-communist Europe*. New York : Palgrave Macmillan.
- Murko Pleš, Angela. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 20. julij.
- Norris, Pippa. 1993. Conclusions: Comparing legislative recruitment. V *Gender and party politics*, ur. Joni Lovenduski in Pippa Norris, 309-330. London, Thousand Oaks, New Delhi : Sage.
- Norris, Pippa in Joni Lovenduski. 1993. If Only More Candidates Came Forward': Supply - Side Explanations of Candidate Selection in Britain. *British Journal of Political Science*, 23 (3): 373-408.
- Norris, Pippa in Mark Franklin. 1997. Social representation. *European Journal of Political Research* 32 (2): 185–210.
- Norris, Pippa. 2006a. *Electoral engineering: voting rules and political behavior*. Cambridge, New York : Cambridge University Press.
- 2006b. Recruitment. V *Handbook of party politics*, ur. Richard S. Katz in William Crotty, 89-108. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage publications.
- Pedagoška fakulteta. 2010. *Zgodovina Pedagoške fakultete*. Dostopno prek: <http://www.pef.uni-lj.si/index.php?id=59> (15. Junij 2010).
- Pitamic, Leonid. 1996. *Država*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pitkin, Hanna Fenichel. 1972. *The Concept of Representation*. Barkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- 2007. Representation. V *Democracy: critical concept science*, ur. Michael Saward, 309-329. London, New York: Routledge.
- Socialni Demokrati. 2005a. *Statut Socialnih demokratov*. Dostopno prek: http://www.sd-ptuj.si/index.php?id=17&option=com_content&task=view (15. avgust 2010).

- 2005b. *Pravilnik o postopku za določanje kandidatk in kandidatov ter kandidatnih list za volitve v Državni zbor Republike Slovenije, Državni svet Republike Slovenije, občinske in mestne svete, volitve predsednika ali predsednice republike ter poslank in poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament*. Ljubljana, 18. maj.
- Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana. 2010. *Program predšolska vzgoja*. Dostopno prek: <http://www.svsgl.si/predsolskavzgoja/default.aspx> (15. junij 2010).
- Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Dostopno prek: <http://www.stat.si> (24. februar 2010).
- Šinkovec, Matjaž in Božidar Novak. 1990. *Kako zmagati na volitvah : praktični priročnik za izvedbo uspešne predvolilne kampanje*. Ljubljana : Časopis za kritiko znanosti.
- Toš, Niko, ur. 2009. *Vrednote na prehodu IV., Slovensko javno mnenje 2004-2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vreg, France. 2004. *Politični marketing in demokracija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ware, Alan. 1996. *Political parties and party systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Zakon o volitvah v Državni zbor (ZVDZ-UPB1)*. Ur. l. RS 109/2006 (23. oktober 2006).
- Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

7 PRILOGE

Priloga A: Intervju s predstavnico Socialnih demokratov, gospo Angelo Murko Pleš
(Sedež Socialnih demokratov, Levstikova 15, 1000 Ljubljana, 20.7.2010, 11.⁰⁰)

Kako poteka selekcioniranje kandidatov znotraj stranke Socialni demokrati in kdo je odločal o tem kdo se bo uvrstil na kandidatno listo za parlamentarne volitve 2008? Ste mogoče najprej izbrali širši nabor kandidatov in kasneje izmed teh izbrali končnih 88? Če da, me zanima na podlagi katerih meril ste izvedli dokončno selekcijo?

V Statutu stranke, v poglavju, ki nosi naslov Volitve in mandati je člen, ki določa notranje volitve, torej v stranki in potem je 52. člen, ki opredeli poseben pravilnik, ki ga imam tukaj. Boste prebrali te člene. Najprej vam bom povedala o pravilniku, potem pa dejanski postopek.

Imamo dva ključna postopka in sicer: prvi je evidentiranje in drugi je kandidiranje ali določanje kandidatov. Za vse ravni volitev, od krajevnih skupnosti do evropskih poslancev, članice in člani stranke ter vsi organi stranke evidentirajo morebitne kandidate. Evidentiranje je najširši postopek, ko lahko neka občinska organizacija, območna organizacija stranke ali pa katera koli posamezna članica ali član evidentira kogar koli si zamišlja. Tako potem pride na stranko veliko evidentirancev in to predstavlja prvi postopek. Ko začnemo z naslednjo fazo, s tako imenovano fazo kandidiranja stranka vse evidentirance povpraša, ali dajo soglasje za nadaljnje sodelovanje v postopkih kandidiranja, saj ko evidentiraš nekoga ga to ne vprašaš, za vse nadaljnje postopke pa jih povprašamo in tako dajo evidentirani svoje mnenje. To predstavlja tisto prvo veliko selekcijo, kjer pa je še vedno širok nabor tistih, ki soglašajo s tem. O tem govori Pravilnik v četrtem členu.

Ko dobimo ta soglasja, volilni štabi volilnih okrajev v volilni enoti pripravijo osnutke kandidatnih list. Organiziranost stranke je približno takšna, da ena območna organizacija pokriva praviloma en volilni okraj. Na območju volilne enote pa imamo

eno veliko direktorsko organiziranost. Volilne štabe imenujejo vodstva območnih organizacij in oni pripravljajo osnutke kandidatne liste. Volilni štab nato poskuša uskladiti posamezne enote in ko so ti osnutki kandidatnih list narejeni in usklajeni v volilni enoti, potem o njih izreka mnenje predsedstvo stranke. Predsedstvo stranke na nacionalni ravni iz teh osnutkov pripravi predlog list. Zelo poredko se zgodi, da predsedstvo ne soglaša s predlogom oziroma osnutkom, ki ga je dobilo s terena. Predlog nato predsedstvo formalno potrdi, potem gre na volilno konvencijo stranke, kjer se določi kandidatna lista. Ena od ključnih zadev je, da je pri nas največji vpliv s strani lokalnih organizacij kar je lahko na videz dobro.

Katera so bila merila na podlagi katerih ste izbirali kandidate za parlamentarne volitve 2008, kdo jih je določil in na podlagi česa?

Vmes, ko se stranka pripravlja na volitve, ko tako rekoč sprejemamo strategije in program, v stranki tudi oblikujemo tako imenovana merila ali kriterije za možne kandidate in kandidatke. Ta merila ali kriterije praviloma stranka jasno in glasno pove in opozori, da je potrebno biti pozoren na to, da imamo v stranki kvote, ki se morajo spoštovati. Govorimo tudi o tem, da je potrebno zagotavljati, da so kandidatke in kandidati prepoznavni, ugledni, z izkušnjami, s širokim znanjem, z visokimi etičnimi merili. Volilne štabe volilnih enot napotujemo na to, da naj v usklajevanju lista čim bolj zagotavlja raznovrstnost po starosti, po spolu, po izobrazbi, po interesih. Največja moč v tem postopku je od spodaj navzgor, zelo odvisno je tudi od moči ljudi, ki vodijo volilne priprave znotraj volilnih enot, da jim ta uskladitev uspe. Kriteriji niso trdno zavezujoči, pač pa so neke vrste napotila in tako želimo, da jih čim bolj upoštevajo.

V primerih, ko tehtajo med dvema ali pa tremi dobrimi možnimi kandidati, ki so že dali soglasje, potem upoštevamo tudi raziskavo javnega mnenja. Na preteklih volitvah smo se, razen v izjemnih primerih, odločali za to raziskavo, zlasti ko smo prišli v situacijo, ko smo imeli moško ali pa žensko kandidaturo in tako smo se z raziskavo javnega mnenja dokončno odločili.

Ste ta način uporabljali takrat, ko ste izbirali ožji krog kandidatov za kandidatne liste?

Največkrat je šlo za primer, ko se med dvema nismo mogli odločiti in tako smo dali narediti meritve. Vsaj osemdeset kandidatov in kandidatke smo preverjali na ta način. Pomembno je tudi, kje koga ponudiš. Recimo v pretežno delavskem volilnem telesu ne ponujaš doktorice znanosti. Torej, pred dokončno odločitvijo v volilnih štabih smo seveda, razen redkih izjem, pregledali še naše kandidate. To seveda ni obveznost v pravilniku, to je naša stvar in stvar odločitve stranke. Rezultat raziskave je prišel sem in potem smo ga poslali, da odločijo.

Kar zadeva kriterije, ki jih določimo, ti niso nikjer zelo obvezujoči, ampak da daš čim bolj pestro, čim bolj kompetentno in seveda tudi čim bolj volivkam in volivcem iz leve sredinskega političnega pola primerno kadrovske ponudbo. Ti morajo biti tudi sposobni uresničevati program, ki ga imaš, če ne nisi kredibilen. Ponujaš en program, ponujaš pa druge ljudi, ne gre skupaj.

Ste pri selekciji kandidatov sledili ideji demografskega predstavnštva? Ali naredite analizo stanja v slovenski družbi in upoštevate odsevanje značilnosti populacije s kandidatno listo?

Pa še kako zelo težimo k temu. Raziskave naredimo, ko začnemo pripravljati program in ves čas težimo k temu. Ampak vse to lahko počnemo z močjo politične volje. Lahko se trudimo in oblikujemo takšno listo, vendar je volilni sistem tak, da potem v parlamentu reprezentance ni. Lahko narediš solidno, ampak imajo prevelik vpliv lokalna območja.

Tiste raziskave, ki jih mi dodatno delamo, jih poskušamo narediti tudi bolj vsebinsko in poglobljeno, kaj ljudje želijo in kaj pričakujejo.

Pri analizi spolne strukture slovenske populacije v prvem polletju leta 2008 in analizi spolne strukture kandidatne liste Socialni demokrati pa sem ugotovila ravno nasprotno. V družbi je bilo več žensk kot moških, na listi pa ravno obratno.

No, vseeno pa imamo zelo velik odstotek žensk. Seveda je v slovenski družbi več žensk, to sploh ni vprašanje. Tukaj je naša stranka vseeno daleč, daleč pred drugimi strankami. Ko razmišljam o reprezentančnosti, je spol samo eden od kriterijev. Spol je že pomemben, ampak mislim, da so bolj pomembne še druge stvari in tako lahko pri povzemanju prihaja tudi do razhajanj. Kajti primer, če bi v Sloveniji imeli več kot 30 procentov ljudi starejših od 65 let, bi potemtakem bilo tudi več kot 30 procentov poslancev starejših od 65 let.

Na kandidatno listo ste uvrstili 56 moških in 32 žensk. Ali predstavlja to naključno izbiro oziroma ali ste v naprej določili kolikšen bo delež žensk in kolikšen bo delež moških na listi? Kakšen je vpliv spolne kvote na selekcijo?

Pri ženskah je zakonska kvota, ampak ni samo zakon, mi imamo tudi v statutu že kvote in imeli smo tudi posebno konferenco o enakih možnostih. Torej imamo več kot predpisujejo kvote. Vpliv spolne kvote pa seveda je in jo je potrebno upoštevati.

Politika pa je po raziskavah v očeh ljudi vedno bolj umazana. Ima negativno konotacijo in ženske resnično bežijo v stran in same niso dale soglasja, čeprav smo želeli zagotoviti neko ugledno kandidatno listo. Sicer so bile pripravljene kandidirati, ampak se jim za vsak naslednji mandat bolj zameri politika. Želijo narediti kariero in zaradi kariere ne želijo iti v parlament, ker je politika postala umazana. In prav takšne ženske, ki želijo narediti kariero pa stranka išče.

Pri analizi kandidatne liste Socialnih demokratov, sem starost razdelila na štiri intervale (18-29, 30-44, 45-59 in 60+) in ugotovila, da je največ kandidatov spadalo v skupino od 45 do 59 let. Prav tako je analiza slovenskega prebivalstva prvi polovici leta 2008 pokazala, da je bilo v enakem starostnem intervalu največji delež

Slovencev. Ste mogoče upoštevali pri naboru starostno strukturo, ki bi odsevala slovensko družbo?

Zakaj je tako? To predstavlja tisto populacijo, ki ima največ znanja, največ izkušenj, ki je na nek način odgovorna tudi za druge in zato se tudi bolj odgovorno obnaša, ima energijo, ima modrost. Mladi se ne obnašajo odgovorno. Ta populacija je zato tista, ki nosi vso breme v tej družbi, ki ustvarjajo v tej družbi, ki mora skrbeti za družino in za razvoj. Tako se tukaj kandidatna lista pokrije z družbo.

Je pa tudi pomembno, da imaš veliko mladih, da se začnejo promovirati, težko pa od njih pričakujemo neke bolj kvalitetne odločitve. Dobro je tudi, če imaš nekaj starejših, vseeno pa moraš imeti največ tistih, ki zagotavljajo najbolj kvalitetne odločitve in to je tista generacija, ki je aktivna. Starost je pomembna, ampak je potrebno paziti pri obeh skrajnostih kar zadeva starosti.

Glede na to, da je v poslanskih klopek nekaj mlajših predstavnikov (npr. Matevž Frangež, Melita Župevc) me zanima ali je pri selekciji kandidatov obstajal tudi razmislek, da bi se dalo neko možnost mladim?

Ti mladi so ves čas delali v mladem forumu in je dobro, da se jim da neka priložnost. Včasih pravim, da provocirajo v dobrem pomenu, ker pač ugleden poslanec z doktoratom in dolgim stažem tega ravno ne more.

Kako pomembna je bila stopnja izobrazbe pri izbiri kandidata. Ste težili k temu, da bi izbrali kandidate, ki bi bili bolj izobraženi?

Stopnja izobrazbe je visoka, imamo tudi doktorje znanosti. Tudi naše volilno telo je tako. Volilno telo vedno spremljamo in kot kaže imamo bolj žensko volilno telo, visoko izobraženih volivk ter mlado volilno telo, ki je v večini visoko izobraženo. Glede izobrazbe kandidatov menim, da bi morala biti malo višja kot pa je v družbi. To je tudi v naravi Slovencev, da mora biti. Znanje je temeljna osnova kvalitetnega odločanja, vendar znanje ni enako izobrazbi.

Po teoriji predstavnštva naj bi predstavniško telo odsevalo značilnosti družbe. Ali menite, da stranka z naborom kandidatov vpliva na sestavo parlamenta? Na primer, če je lista sestavljena na podlagi demografskih značilnosti ali bo te značilnosti odseval tudi parlament?

Glede predstavnštva seveda zelo oporekam volilnemu sistemu. Volilni sistem, ki ga imamo v Sloveniji za volitve v Državni zbor, ki ni samo evropski pač pa tudi svetovni unikum, je največje zlo. Tako je parlament vsak mandat slabši in na koncu bomo dobili le še privatni interes. To je parlament, ki ga generira ta volilni sistem. Ta volilni sistem ne omogoča reprezentančnosti parlamenta, kar bi bilo po teoriji parlamentarizma eno osnovnih značilnosti. Parlament se enostavno vedno bolj spreminja v predstavnštvo lokalnih, parcialnih in lastnih interesov. Ko kandidatno listo pošlješ na volitve na način, da volilno enoto razrežeš na enajst kosov in potem vsakega iz kandidatne liste daš v enega od teh kosov, se producirajo eni in isti poslanci in da bi lahko znotraj teh enajstih volilnih enot naredil pariteto, je nemogoče. Ti kandidati se tako obnašajo kot kandidati ozke lokalne skupnosti in ne kot predstavnik čim širšega kroga volivk in volivcev in zato je vsak naslednji izbor v parlamentu slabši. So izjeme samo takrat, ko se stranka širi. In kaj delajo ti poslanci? Delajo v okviru tega, kaj bodo zagotovili v tistem ozkem koncu, ker mislijo, da so bili izvoljeni v tem delu in tako delajo na škodo nacionalnega interesa in na škodo države. Možno je tudi, da ima stranka na primer na listi pet žensk in jih lahko razporedi v tiste volilne okraje, kjer se ve, da nikoli ne bodo izvoljene.

Najbolj reprezentančen bi bil parlament, če bi predstavljal teh dva milijona ljudi oziroma tiste z volilno pravico. Tak bi bil najbolj korekten. Stranka z naborom kandidatov tako težko vpliva na to, kakšna bo sestava parlamenta, saj je velika ovira volilni sistem.

Ali menite, da je uspeh stranke na volitvah lahko povezan s tem, da se na kandidatne liste uvrsti nabor kandidatov, ki odraža družbeno stanje? Obstajajo kakšne raziskave znotraj stranke in kaj kažejo?

Da bi direktno uspeh stranke bil s tem povezan to ni. Če vzamem volitve 2004 in 2008 lahko rečem, da smo imeli enako kvaliteten nabor kandidatov ali pa je mogoče leta 2004

bil še bolj kvaliteten, pa smo pognili. Te očitne povezave ni, res pa je, da dolgoročno učinkuje, če vedno prihajaš kot neka kompetentna stranka, ki se ne igraš in ne eksperimentiraš.

Priloga B: Kandidatna lista Socialnih demokratov

VE	KANDIDAT	SPOL	LETNICA ROJSTVA	IZOBRAZBA
1. VOLILNA ENOTA	Tomaž Tom Mencinger	M	1956	Elektrotehnik - energetik
	Eva Štravs Podlogar	Ž	1962	Uni.dipl.ekon.
	Mariana Rebernik	Ž	1960	Dr.znanosti
	Darja Lavtižar Bebler	Ž	1950	Uni.dipl.prav.
	Aleksander Ravnikar	M	1951	Uni.dipl.prav.
	Ivan Grginic	M	1954	Dipl.ekon.
	Jure Meglič	M	1975	Mag.org.znanosti
	Lidija Goljat	Ž	1978	Prof.angl.in soc.
	Jurij Krvina	M	1974	Dipl.upr.org.
	Julijana Bizjak Mlakar	Ž	1956	Mag.posl.politike in org.
	Samo Bevk	M	1956	Prof. zgo.
2. VOLILNA ENOTA	Dragica Rejec Taljat	Ž	1954	Dr.med
	Patrick Vlačič	M	1970	Dr.znanosti
	Breda Pečan	Ž	1946	Prof.bio.
	Luka Jurij	M	1977	Dr. geopol. in geoekon.
	Marijan Križman	M	1953	Srednješolska izobrazba
	Miroslav Klun	M	1950	Trgovec
	Rok Jenko	M	1981	Uni.dipl.prav.
	Karmen Pahor	Ž	1964	Dr.med.
	Mirko Brulc	M	1946	Soc.pedagog
	Borut Pahor	M	1963	Uni.dipl.pol.
	Alojzij Krapež	M	1958	Mag.managementa
3. VOLILNA ENOTA	Miroslav Levar	M	1954	Uni.dipl.ekon.
	Janez Kikelj	M	1972	Ekon.-kom.tehnik
	Polona Cvelbar	Ž	1950	Mag.farmacije
	Andrej Magajna	M	1952	Soc.delavec
	Andreja Črnak Meglič	Ž	1955	Dr.znanosti
	Vinko Moze	M	1948	Uni.dipl.inž.gradbeništva
	Miran Potrč	M	1938	Uni.dipl.prav.
	Anton Rop	M	1960	Mag.ekon.znanosti
	Dušan Kumer	M	1949	Elektrotehnik
	Franc Križanič	M	1954	Dr.ekon.znanosti
	Urška Repnik	Ž	1974	Dr.znanosti
4. VOLILNA ENOTA	Janko Veber	M	1960	Uni.dipl.inž.gradbeništva
	Irma Grbec	Ž	1966	Učiteljica
	Nevenka Zaviršek	Ž	1952	Uni.dipl.prav.
	Matjaž Aškerc	M	1962	Dipl.org.menedžer
	Silva Črnugelj	Ž	1954	Dipl.knjžničarka, razr. učiteljica
Janja Klasinc	Ž	1955	Uni.dipl.nov.	

	Anton Colarič	M	1954	Gimn.maturant	
	Milan Cvikl	M	1959	Mag.ekon.znanosti	
	Igor Lukšič	M	1961	Dr.pol.znanosti	
	Martin Rebolj	M	1948	Letalski tehnik	
	France Habe	M	1943	Dr.znanosti	
5. VOLILNA ENOTA	Florjan Cveto Erjavec	M	1944	Višji upravni delavec	
	Andreja Stopar	Ž	1961	Mag.veter.	
	Andreja Rihter	Ž	1957	Mag.zgo.znan.	
	Marko Laznik	M	1967	Uni.dipl.ekon.	
	Tatjana Razboršek Rehar	Ž	1958	Uni.dipl.ekon.	
	Srečko Prislán	M	1953	Dipl.upr.org.	
	Bojan Kontič	M	1961	Dipl.upr.org.	
	Andreja Katič	Ž	1969	Uni.dipl.prav.	
	Jurij Šumečnik	M	1958	Dipl.upr.org.	
	Peter Prikeržnik	M	1949	Dipl.ekon.	
	Alan Bukovnik	M	1970	Dipl.upr.org.	
	Renata Brunskole	Ž	1970	Dipl.ekon.	
	6. VOLILNA ENOTA	Sebastijan Podobnik	M	1972	Vzgojitelj
Alojzij Muhič		M	1950	Dipl.ekon.	
Anton Maver		M	1949	Uni.dipl.soc.pedagog	
Hrvoje Teo Oršanič		M	1960	Mag.znan.	
Silvo Krošelj		M	1974	Oblikovalec kovin	
Breda Drenek Sotosek		Ž	1947	Mag.farm.	
Matjaž Han		M	1971	Trgovec	
Soniboj Knežak		M	1962	Strojni tehnik	
Melita Župevc		Ž	1978	Uni.dipl.nov.in soc.	
Matjaž Pokorn		M	1955	Dr.veterin.	
Andrejka Flucher		Ž	1969	Mag.drž.in evr.študij	
Andrej Godec		M	1952	Dr.teh.znan.	
7. VOLILNA ENOTA		Marinka Vovk	Ž	1967	Dr.biol.znan.
	Anja Frešer	Ž	1974	Ekon.-kom.teh.	
	Darko Pašek	M	1942	Ekonomist	
	Jožef Merkuš	M	1944	Avtoelektrikar	
	Petra Kolman	Ž	1980	Uni.dipl.ekon.	
	Majda Potrata	Ž	1948	Mag.sl.knjiž.	
	Bogdan Čepič	M	1956	Dipl.ekon.	
	Matevž Frangež	M	1978	Gim.maturant	
	Bojan Horvat	M	1957	Uni.dipl.inž.	
	Boštjan Hac	M	1974	Ekon.teh.	
	8. VOLILNA ENOTA	Biba Biserka Juričinec	Ž	1967	Ekon.teh.
		Boris Lebar	M	1953	Strojni tehnik
		Brigita Perhavec	Ž	1962	Dipl.ekon.
Andrej Horvat		M	1966	Dr.ekon.znanosti	
Anton Kampuš		M	1947	Str.tehnik	
Darinka Čobec		Ž	1953	Gim.maturantka	

	Milena Pregl	Ž	1978	Prof.slov in fil.
	Melita Puklavec	Ž	1945	Uni.dipl.inž.
	Dejan Levanič	M	1981	Prof.soc. in fil.
	Danilo Toplek	M	1952	Mag.ekon.znan.